

LIETUVOS
SUAUGUSIŲJŲ
ŠVIETIMO
ASOCIACIJOS
PERIODINIS
LEIDINYS

2003 metų sausis–birželis

S A V I Š V I E T A

Lietuvos suaugusiųjų
švietimo asociacijos
leidykla

S A V I Š V I E T A

Vilnius, 2003

Sudarė

Vilija Dailidienė

Vilija Lukošūnienė

Leidinį remia

Leidinys išleistas Europos Sąjungos
Socrates fondo Grundtvig programai

parėmus

Education and Culture

Socrates

Grundtvig

Už straipsniuose pateiktus duomenis atsako straipsnių autoriai.

© Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija, 2003

Įžangos žodis | 5

Kultūrinė integracija – tautiškumo
puoselėjimas ir tautinio identiteto
išsaugojimas | 7

A.Petrauskas

Tautinių bendrijų visuomeninės
organizacijos Lietuvoje | 13

S.Vidtmann

Europos kultūrinės kompetencijos
programa | 19

A.Bėkšta

Faktai ir skaičiai apie daugiatautę
Vokietiją | 28

S.Jungk

Kultūrinė kompetencija ir valdžios
institucijos | 34

G.Bruening

Pilietinis dialogas: vietos bendruomenės,
savivaldybės ir persikėlėlių bendrijos
santykiai | 45

C.Rossi

Išsilavinimas bendruomenės lyderio
kvalifikacijai gauti | 57
M.Luetchford

Pietų Kilburno bendruomenės
konsultantai | 60
M.Hudson

Dialogo tarp Lietuvoje gyvenančių etninių
grupių skatinimas | 64
V.Lukošūnienė

SIŪLO PRAKTIKAI

10 rekomendacijų kultūriniam dialogui | 72

Prisistatymo pratimas *Tavo vardas* | 75

Pratimas *Pasisveikinimai* | 77

IŽANGOS ŽODIS

Globalizacija, mobilumas ir krizės – reiškiniai, vykstantys visame pasaulyje, – lemia didesnę negu bet kada tautinę diferenciaciją. Visose Europos šalyse gyvena ir dirba įvairios kilmės, skirtingų religijų, kultūrų ir kalbų žmonės ir daugėja ieškančių prieglobsčio pabėgėlių iš krizės regionų. Nors kosmopolitinis požiūris Europoje vis stiprėja, pilietinis dialogas tarp visuomenės daugumos ir etninių mažumų vis dar tebėra nelengvas ir trapus. Dėl institucinių, grupinių ir individualių interesų ir skirtingumų kyla socialinių problemų ir kultūrinių konfliktų. Tyrimai rodo, kad migracija, politinis prieglobstis ir kultūriniai skirtumai dabartiniams Europos procesams yra vienas iš daugelio iššūkių. Kova su ksenofobija ir rasizmu įtraukta į visų Europos šalių veiklos programas, o pagrindinės visuomenės dalies ir etninių mažumų integracija yra vienas svarbiausių dalykų šiandieninėje Europoje, taip pat ir Lietuvoje.

Jau dveji metai būdama tarptautinio projekto „Europos kultūrinė kompetencija“ partnere ir jo vykdytoja Lietuvoje, Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija (LSŠA) kultūrinį dialogą tarp Lietuvoje gyvenančių tautinių mažumų ir vadinamosios daugumos praplėtė nauju aspektu – dialogu tarp viešojo ir savanoriškojo sektoriaus bei etninių mažumų. Projekto tarptautiniai partneriai yra suaugusiųjų švietimo organizacijos iš Vokietijos, Italijos ir Jungtinės Karalystės, o nacionaliniai – Tautinių mažumų ir išėivijos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės bei tautinių mažumų organizacijų ir savivaldos atstovai iš Trakų, Lentvario, Vilniaus ir Visagino. Projektą remia Europos Sąjungos Socrates Grundtvig programa. Patį projektą šiame „Savišvietos“ leidinyje plačiai pristato projekto ekspertas Arūnas Bėkšta.

2003 m. birželio 17 d. Vilniuje, Lietuvos Respublikos Seimo rūmuose,

įvyko tarptautinė konferencija „Kultūrinė kompetencija: iššūkiai ir sprendimai“, kurioje dalyvavo per 70 Lietuvos tautinių mažumų atstovų bei kitų asmenų, besidominčių kultūrinio dialogo tema. 8 pranešėjai iš Vokietijos, Italijos, Jungtinės Karalystės ir Lietuvos skaitė teorinius ir praktinius pranešimus apie kultūrinių problemų sprendimą jų šalyse. LSŠA suruošti konferenciją padėjo Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas, jis skyrė ir dalį reikiamų lėšų.

Konferencijos metu subrendo mintis pranešimus išspausdinti „Savišvietoje“, kad su jais susipažintų, o galbūt ir tiesioginiame darbe jais pasiremtų kuo didesnis skaičius Lietuvos suaugusiųjų švietėjų.

Atiduodami leidinį skaitytojui, projekto vykdytojai ir „Savišvietos“ sudarytojai džiaugiasi – LSŠA žengė dar vieną žingsnį, kad Lietuvoje gerėtų daugiatautės visuomenės santykiai. 2000 m. kultūrų bendravimui skirtoje „Savišvietoje“ buvo teigiama, kad tai „kuklus bandymas prisidėti prie teorinių ir taikomųjų skaitytojų žinių apie kultūrinę komunikaciją“. Dabar, praėjus trejiems metams, matome, kad tas „kuklus bandymas“ nebuvo vienkartinė akcija, jis tapo startu kiekybiškai ir kokybiškai brandesniems darbams, kuriais siekiama, kad kultūriniai skirtumai virstų jėga, skatinančia vaisingus pokyčius ir kultūrų dialogą.

Kultūrinė integracija – tautiškumo puoselėjimas ir tautinio identiteto išsaugojimas

---

ANTANAS PETRAUSKAS

*Tautinių mažumų ir išeivijos departamento
direktorius*

Lietuvos Respublikos Vyriausybė, siekdama apibrėžti kultūros politikos tikslus, principus ir uždavinius bei jų įgyvendinimo būdus, 2001 m. gegužės 14 d. nutarimu Nr.542 pritarė Lietuvos kultūros politikos nuostatomis. Vienas iš svarbesnių kultūros politikos uždavinių yra remti Lietuvoje gyvenančių tautinių bendrijų kultūrą ir švietimą. Kultūros politikos nuostatose yra pabrėžiama, kad Lietuvoje gyvenančios tautinės mažumos savo tradicijomis, kultūros paveldu, papročiais, gyvenimo būdu turtina krašto kultūrą. Valstybė, remdama tautinių mažumų kultūrą, siekia:

- **įtvirtinti** kitų tautų Lietuvos piliečių kultūros teises,
- **sudaryti** jiems sąlygas įsijungti į šalies gyvenimą,
- **puoselėti** jų kultūros tradicijas ir paveldą.

Lietuvos kultūros politikos nuostatos apibrėžia paramos Lietuvoje gyvenančių tautinių mažumų kultūrai uždavinius:

- **remti** Lietuvoje gyvenančių tautinių mažumų kultūros programas,

- **sudaryti** sąlygas tautinėms mažumoms dalyvauti krašto kultūros gyvenime,
- **skatinti** Lietuvoje gyvenančių tautų kultūrinius ryšius.

Valstybės ir savivaldybių institucijos, įgyvendindamos kultūros politiką, laikosi šių principų:

- **demokratiškumo** (kiekvienas visuomenės narys turi teisę dalyvauti priimant sprendimus dėl kultūros, imtis kultūrinės veiklos pagal savo pomėgius ir interesus, naudotis kultūros paslaugomis);
- **tapatumo** (lietuviai ir Lietuvoje gyvenančios tautinės bendrijos turi teisę saugoti ir puoselėti nacionalinę kultūrą);
- **atvirumo** (sudaromos sąlygos skleisti Lietuvos kultūrą pasaulyje, susipažinti su kitų tautų kultūra).

Lietuvos kultūros politikos nuostatose pažymėta, kad Lietuvos kultūra formuoja ir atskleidžia skirtingų visuomenės grupių, tautinių bendrijų dvasines ir medžiagines vertybes ir padeda plėtoti ir ugdyti demokratinę, laisvą, atvirą visuomenę. Lietuvoje garantuojamos ir ginamos pagrindinės žmogaus teisės ir laisvės, taip pat ir kultūros teisės.

Pakantumas, kultūrų dialogas, tarpusavio pasitikėjimas yra įvairių tautinių ir etninių grupių taikaus sugyvenimo pagrindas. Taikus sugyvenimas yra viena iš svarbiausių sėkmingo visuomenės integravimosi aplinkybių, užtikrinančių palankias sąlygas tautinių mažumų nacionaliniams, socialiniams, kultūriniais ir kitokiems poreikiams tenkinti. Todėl šios dienos konferencija labai gražiai atliepia projekto, kurį vykdo Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija, bendradarbiaudama su mūsų departamentu, Visagino savivaldybe ir Lentvario seniūnija, tikslus ir uždavinius.

Tautinių mažumų ir išėivijos departamentas, bendradarbiaudamas su šalies ir kitų valstybių institucijomis ir nevyriausybinėmis organizacijomis, siekia formuoti tautinių santykių darnumo politiką. Departamentas, įgyvendindamas šią politiką, analizuoja tautinių santykių raidą Lietuvos Respublikoje, apibendrina medžiagą apie tautinių mažumų būklę, tiria jų poreikius, organizuoja ir koordinuoja mokslinius, sociologinius, demografinius, infrastruktūrinius ir kitokius tyrimus tautinių santykių klausimais, taip pat viešosios nuomonės apklausas, informuoja visuome-

nę apie valstybės tautinių mažumų politikos prioritetus, jų kultūrinę ir visuomeninę veiklą.

Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas rūpinasi tautinių mažumų nacionalinių, socialinių, kultūrinių ir kitokių poreikių tenkinimu, tautinio identiteto išsaugojimu, siekia, kad jos sėkmingai galėtų integruotis į visuomeninį, politinį ir kultūrinį Lietuvos gyvenimą.

Lietuvoje, vykdant Europos Tarybos tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvencijos nuostatas, siekiama sudaryti kuo palankesnes sąlygas tautinių mažumų savimonei ir kultūrai ugdyti. Konstitucijos 37 straipsnis nustato, kad „piliečiai, priklausantys tautinėms bendrijoms, turi teisę puoselėti savo kalbą, kultūrą ir papročius“. Jos 45 straipsnyje pažymėta, kad tautinės bendrijos savo tautinės kultūros reikalus tvarko savarankiškai.

Tautinių mažumų įstatymas (1989 m.) skelbia, kad Lietuvos Respublika visiems savo piliečiams nepriklausomai nuo jų tautybės pripažįsta tautinį identiškumą, kultūros tęstinumą, skatina tautinę savimonę bei jos saviraišką. Valstybė, kaip pažymėta šio įstatymo 2 straipsnyje, atsižvelgdama į tautinių mažumų interesus, įstatymų nustatytais pagrindais ir tvarka garantuoja „teisę į valstybės paramą ugdyti tautinei kultūrai ir švietimui, teisę jungtis į tautines kultūros organizacijas, teisę į kultūrinius ryšius su tautiečiais už Respublikos ribų“. Tautinių mažumų visuomeninės ir kultūros organizacijos savo lėšomis gali steigti kultūros ir švietimo įstaigas. „Tautinėms mažumoms ir Lietuvai reikšmingi tautinės istorijos ir kultūros paminklai yra Respublikos kultūros dalis ir saugomi valstybės“ (6 straipsnis).

Lietuva, kaip ir kitos Europos šalys, yra įvairiatautė valstybė. Joje nuo amžių gyvena skirtingų kultūrų, religijų, papročių žmonės. Lietuvos valstybės vykdoma nacionaline politika siekiama padėti tautinėms mažumoms išsaugoti kultūrinį tapatumą ir savitumą.

Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka tautinėms mažumoms suteikta teisė steigti įvairias kultūrinės veiklos organizacijas. Šalyje yra per 100 įvairių tautinių mažumų saviveiklinių kolektyvų. Prie Tautinių mažumų ir išeivijos departamento kultūrinei ir švietėjiškai veiklai įsteigti Tautinių bendrijų namai. Kai kurios tautinių bendrijų nevyriausybines organizacijas čia turi savo būstines, gali organizuoti įvairiausių kultūrinių renginių. Panašaus tipo įstaigą 2002 m. pabaigoje įsteigėme Kaune, šiuo metu inicijuojame tokios įstaigos steigimą Klaipėdoje.

Vilniuje atidarytuose Lenkų namuose įsikūrė Lietuvos lenkų visuomeninės organizacijos bei saviveiklos kolektyvai. Juose vyksta lenkų bendruomenės kultūriniai renginiai ir įvairūs visuomeniniai susirinkimai. Panašūs Lietuvos lenkų kultūros centrai veikia Eišiškėse ir Druskininkuose. Unikalus Tautinių kultūrų centras yra įsteigtas Visagine, jame kultūrinę ir švietėjišką veiklą plėtoja baltarusiai, lenkai, totoriai, armėnai, vokiečiai bei kitos tautinės bendrijos. Tautinių mažumų kultūros centras veikia Alytuje. Rusų kultūros centrai veikia Vilniuje ir Šiauliuose.

Labai svarbus yra kultūrinio paveldo klausimas. Tai ypač aktualu toms tautinėms bendrijoms, kurios Lietuvoje gyvena jau keletą šimtmečių: lenkams, rusams, žydams, baltarusiams, ukrainiečiams ir kitiems.

Susipažinti su tautinių mažumų kultūrinio ir istorinio paveldu galima Vilniuje literatūriniame A.Puškino muziejuje, A.Mickevičiaus memorialiniame muziejuje, Žydų Gaono muziejuje, V.Siromklės muziejuje-bibliotekoje, Kėdainiuose Č.Milošo kultūros centre bei buvusioje sinagogoje neseniai įsteigtame Tautinių mažumų kultūros centre, Klaipėdoje S.Dacho namuose, Nidoje T.Mano kultūros centre, Šilutėje H.Zudermano memorialiniame muziejuje ir vokiečių bendrijos *Heide* namuose, Trakuose Karaimų etnografinėje parodoje.

Lietuvoje gyvenančios tautinės mažumos savo tradicijomis, kultūros paveldu, papročiais, gyvenimo būdu turtina krašto kultūrą. Globalizacijos, integracijos į Europos Sąjungą procesai, stiprėjantis didžiųjų pasaulio valstybių kultūrų ir kalbų spaudimas lemia atitinkamus daugumos ir mažumos kultūros tapatumo išsaugojimo ir puoselėjimo uždavinius, kurie realizuojami per įvairias Lietuvos kultūros plėtros programas.

Siekiant padėti tautinėms mažumoms išsaugoti tapatumą, integruotis į visuomeninį, politinį, ekonominį ir kultūrinį šalies gyvenimą, Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas vykdo dvi programas.

Pirmoji – tai Tautinių mažumų bendruomenių kultūrinės veiklos rėmimo programa. Programoje numatytos priemonės, kuriomis siekiama diegti gyventojams, priklausantiems tautinėms mažumoms, pilietines nuostatas, padėti išsaugoti tautinių mažumų identitetą, kultūrą, išlaikyti Tautinių bendrijų namus ir remti jų veiklą, propaguojančią tautinių mažumų kultūrą, teikti paramą tautinių mažumų visuomeninei veiklai pagal jų parengtus projektus.

Beveik visos Lietuvos tautinės bendrijos rengia įvairius kultūrinius pro-

jektus ir aktyviai dalyvauja kultūros veikloje. Visas slaviškas bendruomenės kasmet suburia Slavų raštijos šventė, skirta slavų alfabeto įkūrėjams Kirilui ir Metodijui. Karaimų bendruomenė organizuoja tarptautines vaikų ir jaunimo dienas, į kurias atvažiuoja karaimų jaunimas iš kitų šalių ir vyksta pažintiniai karaimų istorijos bei kultūros renginiai. Baltarusių bendruomenė kasmet rengia tradicinę Kupalos šventę. Tradicinės Lietuvoje tapo tautinių mažumų kultūros dienos (rusų, lenkų, baltarusių, vokiečių ir kitų tautinių bendrijų). Lietuvos lenkai rengia kasmetines Vilnijos krašto dainų šventes *Kwiaty polskie*. Tradicija tapo Tarptautinis rusų sakralinės muzikos festivalis, jame dalyvauja kolektyvai iš Rusijos Federacijos, Baltarusijos ir Latvijos. Ukrainiečiai kultūros dienų metu daug dėmesio skiria T. Ševčenkos kūrybai ir rengia įvairias ukrainiečių meno parodas.

Antroji departamento vykdoma programa – tai romų integracijos į Lietuvos visuomenę programa, vykdoma 2000–2004 metais. Vykdamt ją, buvo pastatytas ir 2001m. rugsėjo mėnesį atidarytas naujas romų visuomeninis centras, kuriame plėtojama įvairiapusė švietėjiška, kultūrinė ir visuomeninė veikla. Dabar čia veikia dvi ikimokyklinio ugdymo klasės, jas lanko 26 vaikai, vyksta valstybinės kalbos, kompiuterių ir siuvimo kursai paaugliams ir suaugusiesiems, choreografijos ir muzikos pamokos, dailės bei tradicinio šokio būrelis. Nemažai pastangų dedama unikalaus romų kultūros ir lingvistikos paveldo išsaugojimui. Nuo 2001 m. rugsėjo Vilniaus universitete, Kultūrinių bendrijų studijų centre, romani kalbą dėsto romė. Švietimo ir mokslo ministerija kartu su romų bendruomenės atstovais baigia rengti romani kalbos vadovėlį, kuris padės rašytinės romani kalbos Lietuvoje pagrindus. Vilniaus universiteto antropologai surinko vertingą medžiagą – Lietuvos romų gyvenimo istorijas, jas artimiausiu metu rengiasi išleisti. Šie pavyzdžiai rodo, kad vykstant glaudesniai romų bendruomenės ir visuomenės dialogui realiai gali sustiprėti jų socialiniai ryšiai ir pasitikėjimas, bus atsisakyta vyraujančių stereotipų ir formuojamas abiem pusėms teigiamas įvaizdis.

Nauji išbandymai laukia Lietuvos, jai tapus NATO ir Europos Sąjungos nare, kai keisis Lietuvos visuomenės etnodemografinė struktūra bei valstybės statusas. Dabartinė tautinių mažumų teisių apsaugos politika, pradėta dar per Atgimimą ir įtvirtinta per tryliką Lietuvos nepriklausomybės metų, bus tęsiama. Tolesnė Lietuvos valstybės politikos vizija ir strategija, siekiant įtvirtinti Lietuvos įvairiautės visuomenės funkcio-

navimą, numato mobilizuoti prevencines priemones prieš diskriminaciją, netoleranciją ar neapykantą tautinės, rasinės, religinės, kalbos, kilmės ar kitu pagrindu ir ypatingą dėmesį skirti būdingiems Lietuvos kultūros elementams išsaugoti ir puoselėti.

***

Šiame kontekste sveikintinos visos idėjos ir projektai, padedantys įvairiatautei visuomenei susikalbėti ir bendrauti. Ši konferencija irgi yra vieno tokio projekto rezultatas. Jau antri metai Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas, o per jį žmonės iš Visagino, Vilniaus, Trakų ir Lentvario dalyvauja Europos Sąjungos Socrates programos remiamame projekte „Kultūrinė kompetencija Europoje“, kurį Lietuvoje vykdo Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija. Manau, kad dalis konferencijos dalyvių yra ir projekto dalyviai, galintys patvirtinti, kad projektas tikrai yra svarbus tautinių bendrijų ir bendruomenių vystymui ir stiprėjimui, o kartu ir visai visuomenei – kad geriau girdėtume vieni kitus.

Tautinių bendrijų visuomeninės organizacijos

STANISLAV VIDTMANN

*Tautinių mažumų ir išėivijos departamento
generalinio direktoriaus pavaduotojas*

Lietuvos tautinių bendrijų organizacijos atsirado prasidėjus lietuvių tautiniam atgimimui ir demokratinėms permainoms. Pirmosios tautinių bendrijų organizacijos buvo įsteigtos prie Lietuvos kultūros fondo dar 1988 metais. Tada į kultūros draugijas susibūrė rusai, baltarusiai, ukrainiečiai, žydai ir kiti. Buvo įkurta ir lenkų organizacija. Tautinių bendrijų organizacijos kūrė tautiečius vienijančias struktūras ir atliko svarbų politinį vaidmenį. Kultūrinės tautinės draugijos rėmė lietuvių siekius atkurti nepriklausomybę ir sutrukdė imperinėms jėgoms pavaizduoti, neva Lietuvos tautinės bendrijos priešiška nusiteikusios dėl Lietuvos valstybės atkūrimo. Sunkiais 1991 m. žiemos mėnesiais tautinių bendrijų atstovai buvo kartu su lietuviais prie televizijos, bokšto ir Parlamento rūmų. Tos jaudinančios akimirkos įamžintos ir dokumentiniame filme „Vėliavos“.

Galimybė steigti savo organizacijas buvo tautinių bendrijų pripažinimo ženklas. Tai rodė naujojo Lietuvos politinio elito požiūrį į tautinių mažumų poreikius puoselėti kultūros palikimą.

Siekdamos išlaikyti identiškumą, tautinės mažumos dažnai susiduria su įvairiais sunkumais. Kultūros organizacijos leidžia išlaikyti identiteto

tęstinumą, sudaro galimybę bendruomenei funkcionuoti visuomeniniame gyvenime, įveikti diskriminavimo ir neįsivertėškumo jausmus.

Lietuvai atkūrus nepriklausomybę ir prasidėjus sisteminei transformacijai, formuojantis demokratinėms valstybės institucijoms, susidarė palankios sąlygos kurti piliečių susivienijimus. Tuo metu aktyviai buvo steigiamos nevyriausybinės organizacijos. Šiame procese aktyviai dalyvavo ir tautinės bendrijos.

Tautinių bendrijų organizacijos – įvairių tipų nevyriausybinės ir visuomeninės organizacijos, asociacijos, labdaros ir paramos fondai, draugijos, bažnyčios ir religinės organizacijos, įvairios viešosios įstaigos. Lietuvoje tautinių bendrijų, kaip ir visų nevyriausybinių organizacijų, steigimą bei veiklą reglamentuoja Visuomeninių organizacijų įstatymas, Religinių bendrijų ir bendruomenių, Viešųjų įstaigų bei kiti įstatymai.

Tautinių bendrijų organizacijų augimą iliustruoja tokie skaičiai: 1992m. Lietuvoje buvo 64 tautinės bendrijos, 1999m. – 225, o 2001m. – 245 bendrijos. Naujos organizacijos steigiasi jau sudėtingesnės sandaros, įvairresni yra jų tarpusavio ryšiai. Gyvenimas paneigė iš pradžių patraukliai atrodžiusį modelį „Viena tautybė – viena organizacija“. Šiuo metu greta organizacijų, savo veikla apimančių visos šalies teritoriją ir turinčių struktūrinius padalinius daugelyje Lietuvos vietovių, veikia kelių arba net keliolikos organizacijų asociacijos, susivienijimai, taip pat ir nepriklausomai veikiančios organizacijos.

Tautinių bendrijų organizacijos skiriasi narių skaičiumi. Turinti 12 teritorinių padalinių Lietuvos lenkų sąjunga vienija apie 10 000 narių. Tačiau daugumos organizacijų narių skaičius – tik kelios dešimtys ar net keliolika narių. Dažnai tas pats asmuo yra dviejų arba daugiau organizacijų narys. Tačiau tikslų kai kurių organizacijų narių skaičių dažniausiai sunku nustatyti, nes ne visų organizacijų narystė yra formalizuota. Kai kurių tautybių atstovų skaičius, tenkantis vienai organizacijai, pavaizduotas I lentelėje.

Beveik nuo pat tautinių bendrijų steigimosi pradžios išryškėjo organizacijų diferencijavimosi pagal interesus tendencija. Greta tautinę kultūrą ir tradicijas puoselėjančių organizacijų atsiranda organizacijų, besirūpinančių švietimu, užsiimančių labdara, jungiančių atskirų socialinių ir profesinių grupių atstovus. Ypač tai ryšku gausiausiose – lenkų, rusų, baltarusių ir ukrainiečių, taip pat žydų ir vokiečių – organizacijose. Kai

kurios organizacijos turi savo spaudą. Leidiniai organizacijų nariams padeda geriau orientuotis bendruomenės veikloje, keistis informacija. Lietuvos lenkų sąjunga leidžia savaitraštį *Nasza gazeta*, Lietuvos totorių bendruomenių sąjunga – mėnraštį *Lietuvos totoriai*, Lietuvos graikų draugija kartą per pusmetį – leidinį *Patrida*, Lietuvos žydų bendruomenė – laikraštį *Lietuvos Jeruzalė*.

Šiuo metu, Departamento žiniomis, Lietuvoje įregistruota 244 įvairių tipų tautinių bendrijų nevyriausybinė organizacijų (žr. 2 diagramą). Šių organizacijų veiklos intensyvumas skirtingas. Departamentas nuolat bendrauja ir palaiko ryšius su maždaug 170 organizacijų. Tai iliustruoja ir Departamentui teikiamų paraiškų organizacijų veiklai finansuoti skaičius.

1999 m. į Departamentą dėl paraiškų veiklai finansuoti kreipėsi 14 bendrijų priklausančios 132 tautinių mažumų organizacijos. 2000 m. Tautinių mažumų ir išėivijos departamentui pateikė paraiškas 111 organizacijų, priklausančių 14 tautinių bendrijų. 2003 m. veiklai finansuoti paraiškas pateikė 164 organizacijos, priklausančios 18 tautinių bendrijų.

Viena svarbiausių visuomeninių organizacijų veiklos efektyvumo sąlygų yra pakankamas lėšų kiekis. Dauguma organizacijų narių neturi lėšų savo organizacijos veiklai paremti ir plėtoti. Patirtis rodo, kad tik apie 30 procentų visuomeninių organizacijų narių moka nario mokestį. Esant sudėtingai biudžeto padėčiai, valstybės parama taip pat labai ribota. Iš Lietuvos Respublikos biudžeto per Departamentą tautinių bendrijų poreikiams tenkinti skiriama 475 tūkst. litų, o tiesioginiai visuomeninių organizacijų veiklai skiriama daugiau kaip 200 tūkst. litų. Tai nėra daug. Tačiau nereikia užmiršti, kad tai nėra vienintelis lėšų šaltinis. Kultūros ministerija šiemet visuomeninėms organizacijoms remti skyrė apie 300 tūkst. litų. Kai kuriems projektams įgyvendinti galima gauti lėšų, vykstant Švietimo ir mokslo ministerijos programas. Nors padėtis sunki, kuklių lėšų visuomeninėms organizacijoms skiria kai kurios savivaldybės. Yra nemažai tarptautinių fondų, į kuriuos galima kreiptis finansinės paramos. Kai kurios tautinių bendrijų organizacijos sėkmingai naudoja šiomis galimybėmis. Siekdamas padėti tautinių bendrijų organizacijoms rasti papildomų šaltinių jų veiklai plėtoti, Tautinių mažumų ir išėivijos departamentas prieš dvejus metus surengė Tautinių bendrijų visuomeninių or-

ganizacijų lyderių susitikimą su įvairių valstybės institucijų ir visuomeninių bei privačių fondų atstovais, kad lyderiai būtų supažindinti su paramos gavimo galimybėmis.

Reikia pripažinti, kad daugelio nevyriausybinių organizacijų vadovų lėšų paieškos įgūdžiai, mokėjimas kokybiškai parengti projektus dar nesusiformavo. Suprantama, tokia patirtis ir žinios įgyjamos ne iš karto. Be to, dažnai trūksta informacijos apie įvairias institucijas ir fondus, galinčius teikti paramą. Manychiau, Tautinių bendrijų namai galėtų imtis iniciatyvos teikti tokią informaciją, be to, pasitelkę tarptautinius fondus, rengti seminarus apie visuomeninių organizacijų valdymą ir vadybą, projektų rengimą, finansinės paramos paieškos būdus.

Kita aktuali tautinių bendrijų organizacijų problema – būstinių neturėjimas. Daugelis pirmaisiais nepriklausomybės metais įsisteigusios organizacijų gavo patalpas, kurios vėliau, remiantis galiojančiais teisiniais aktais, perėjo jų nuosavybėn. Kitos patalpos buvo skiriamos panaudos teisėmis. II Vilniaus tautinių organizacijų yra įsikūrusios Tautinių bendrijų namuose. Čia jos nemokamai naudojasi ir patalpomis, ir komunalinėmis bei ryšių paslaugomis. Per pastaruosius kelerius metus atliktas Tautinių bendrijų namų svetainės remontas, suremontuotos ir įrengtos patalpos IV aukšte, įsigyta vaizdo ir garso aparatūra.

Visagino tautinių kultūrų centras, kuriame įsikūrusios tautinės organizacijos, išlaikomas savivaldybės lėšomis. Tačiau dar nemažos dalies organizacijų būstinės yra privačiuose jų vadovų butuose.

Departamentas pagal galimybes tarpininkauja ir padeda tautinių bendrijų organizacijoms gauti arba išsaugoti turimas patalpas. Tačiau labai trūkstant laisvų patalpų, šis klausimas sprendžiamas gana sunkiai. Todėl būtina glaudžiai bendradarbiauti savivaldybėms ir Turto fondui.

Nors problemų ir sunkumų daug, tautinių bendrijų organizacijos pasiekia gerų rezultatų. Turiningą ir aktyvią veiklą plėtoja Rusų kultūros centras, stačiatikių švietimo draugija *Živoj kolos*, lenkų mokytojų draugija *Macierz Szkolna*, Vilniaus ukrainiečių bendrija. Gražia tradicija tapo baltarusių *Siabrinos* rengiamos Kupolės šventės, totorių *Kurban Bajram*, Lietuvos karaimų kultūros bendrijos karaimų jaunimo kultūros ir sporto šventė. Reikšmingu įvykiu pavadinčiau armėnų bendruomenės kryžiaus Chačkaros iškėlimą Kryžių kalne. Nepaprastai daug nuveikia Lietuvos žydų bendruomenė, įamžindama Lietuvos žydų litvakų materialinį ir dva-

sios palikimą bei holokausto aukų atminimą. Labai aktyviai veikti pradėjo Lietuvos romų organizacijos.

Lietuvos tautinių bendrijų organizacijos, plėtodamos veiklą, išlaiko savo bendruomenių narių tautinį tapatumą ir prisideda prie atviros visuomenės formavimo, turtina šalies kultūrinį, ekonominį ir socialinį gyvenimą.

1 lentelė. Kiek narių tenka vienai tautinei nevyriausybinei organizacijai

Tautybė	Gausumas	Organizacijų skaičius	Organizacijai tenka narių
Lenkai	235 000	53	4334
Rusai	220 000	56	3929
Baltarusiai	55 000	18	3055
Ukrainiečiai	37 000	11	3364
Totoriai	5 000	12	417
Žydai	5 000	29	172
Latviai	4 000	4	1000
Romai	2 700	13	208
Vokiečiai	2 530	32	79
Armėnai	1 600	2	800
Rumunai/moldavai	1 500	1	1500
Azerbaidžaniečiai	1 300	1	1300
Estai	800	1	800
Gruzainai	600	1	600
Karaimai	257	1	257
Graikai	160	5	32
Bulgarai	146	1	146
Uzbekai	129	1	129
Vengrai	100	1	100
Korėjiečiai	76	1	76

2 diagrama. Tautinių bendrijų visuomeninių organizacijų skaičius 2003 m.

Armėnų	1
Azerbaidžaniečių	1
Baltarusių	18
Bulgarų	1
Estų	1
Graikų	5
Gruzinų	1
Karaimų	1
Korėjiečių	1
Latvių	4
Lenkų	53
Prancūzų	1
Romų	13
Rumunų	1
Rusų	56
Totorių	12
Ukrainiečių	11
Uzbekų	1
Vietnamiečių	1
Vengrų	1
Vokiečių	32
Žydų	29

Europos kultūrinės kompetencijos programa

ARŪNAS BĖKŠTA

*Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacijos
valdybos narys, projekto ekspertas*

Europos kultūrinės kompetencijos programa (European Intercultural Competence Programme – EICP) yra tarptautinė iniciatyva, kurios pagrindinis tikslas – gerinti pilietinį dialogą, tam skatinti kultūrinę viešųjų paslaugų tiekėjų (savivaldybių, socialinių tarnybų), nevyriausybinių organizacijų (NVO) ir tautinių bendrijų kompetenciją, savitarpio supratimą, toleranciją ir organizuoti mokymo procesą, sujungiantį žmones iš įvairių gyvenimo sferų.

Vykdamą programą yra kuriami, plėtojami ir diegiami mokymo moduliai, skirti darbui su tautinėmis bendrijomis ir tautinių mažumų bei viešųjų tarnybų tarpusavio supratimui. Projekto metu organizuojami kursai ir seminarai, kurie padės tobulinti asmenų, dirbančių bendruomeninių darbų įvairiatautėje visuomenėje, ir suaugusiųjų švietėjų kvalifikaciją.

Programa padidins tautinių bendrijų ir viešųjų tarnybų galimybes plėtoti tokią politiką ir struktūras, kurios tenkintų daugiatautės bendruomenės poreikius.

Tiesioginę naudą iš programos gaus 380 seminarų dalyvių, į programos vykdymą bus įtrauktos 68 institucijos ir grupės. Tikėtina, kad didelis skaičius žmonių ateityje galės sėkmingai naudotis programos metu

parengtais dokumentais ir medžiaga, kuri bus skelbiama internetiniuose puslapiuose ir leidiniuose.

Programoje numatoma, kad mokymo procesas bus organizuojamas bendradarbiaujant su projekto partnerių valstybių veikėjais ir vietos savivaldos atstovais.

Projekto dalyviai

- Vokietijos suaugusiųjų švietimo institutas (Deutsches Institut für Erwachsenenbildung – DIE) – projekto koordinatorius.
- Romos liaudies universitetas (Universita popolare di Roma – UPTER).
- Šiaurės Vakarų Londono koledžas (College of North West London – CNWL).
- Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija (LSŠA).

Kodėl tai svarbu?

Pagrindinės visuomenės dalies ir etninių mažumų integracija yra vienas svarbiausių dalykų šiandieninėje Europoje. Globalizacija, mobilumas ir krizės – reiškiniai, vykstantys visame pasaulyje, – nulėmė didesnę negu bet kada Europos visuomenės tautinę diferenciaciją. Visose Europos šalyse gyvena ir dirba įvairios kilmės, skirtingų religijų, kultūrų ir kalbų žmonės. Jie vadinami skirtingai: *ethnic minorities* Jungtinėje Karalystėje, *Auslaender* Vokietijoje, *invandrar* Švedijoje, *extracomunitari* Italijoje. Taip pat skiriasi jų juridinis statusas. Šalia šių grupių visoje Europoje gyvena ieškantys prieglobsčio pabėgėliai iš krizinių pasaulio regionų.

Nors kosmopolitinis visuomenės požiūris visose Europos šalyse vis stiprėja, integracija bei pilietinis dialogas tarp visuomenės daugumos ir etninių mažumų vis dar tebėra nelengvas ir trapus. Projekto tikslas – plėsti dialogą tarp viešojo ir savanoriškojo sektoriaus bei etninių mažumų. Visos šios grupės atstovauja skirtingiems, bet daugeliu atvejų susijusiems interesams ir vertybėms. Be abejonės, dėl institucinių, grupinių ir individualių interesų ir skirtingumų kyla socialinių problemų ir kultūrinių konfliktų. Daugelis tyrimų rodo, kad migracija, politinis prieglobstis ir kultūriniai skirtumai dabartiniams Europos procesams yra vienas iš daugelio iššūkių. Kova su ksenofobija ir rasizmu užima labai svarbią vietą visų Europos šalių veiklos programose. Projektas prisidės, kad skirtumai virstų jėga, skatinančia pokyčius ir sėkmę.

Situacija partnerių valstybėse

Etniniai ir kultūriniai skirtumai yra Europos aktualija. Jie gali turėti destruktivių pasekmių arba būti transformuoti į unikalią galimybę vystytis. Kad taip atsitiktų, nepakanka vien institucinių pokyčių, tam reikia ir psichologinių prielaidų. Konkretus suaugusiųjų švietimo indėlis galėtų būti institucijų kultūrinė ir individų psichologinė kaita, pasiekiami ugdamant kultūrinę sąmonę ir plėtojant mokymo programas. Tai padėtų nuvesti tiltus, pasidalyti vizijomis, sukurti įvairių visuomenės sluoksnių atstovų abipusį pasitikėjimą ir supratimą.

Vokietija

Užsieniečių arba migrantų – taip juos vadina vokiečiai – beveik nerasime tarp vietinių valdymo institucijų ir paslaugų tiekėjų darbuotojų. Daugiau kultūrių komandų šiame sektoriuje yra labai mažai. Mokymų, skirtų kultūriniam viešųjų tarnybų darbuotojų ir paslaugų tiekėjų švietimui, buvo nedaug ir dar mažiau jų buvo taikomų vietinei savivaldai. Mokymai paprastai vyko vienos kultūros aplinkoje, dėstytojai dažniausiai buvo vokiečiai. Kultūriniam mokymui dažniausiai trūksta žinių.

Tautinių organizacijų mokymai taip pat retas atvejis. Jie dažniausiai skirti informacijos sklaidimui. Taigi kuo skubiausiai reikia mokymo programų, kurios galėtų padėti tautinių organizacijų vystymuisi.

Vokietijos suaugusiųjų švietimo institutas atliko studiją apie vietinės savivaldos ir migrantų organizacijų kultūrinį mokymą. Viešųjų tarnybų ir etninių asociacijų atstovai buvo apklausti apie jų bendravimo vienus su kitais patirtį bei mokomi vadinamuosiuose kryžminiuose kultūrų seminaruose. Ši studija parodė, kad tarp minėtų grupių dėl nepasitikėjimo ir nesupratimo yra pakankamai didelė įtampa. Kartu buvo pastebėta, kad konfliktų mažėja ugdamt jų dialogą.

Italija

Pastaruoju metu imigracija Italijoje sparčiai padidėjo: 2000 m. gruodžio 31 d. duomenimis, šalyje buvo 1388153 ne italų kilmės gyventojų. Didžiausios etninės grupės yra marokiečiai, albanai, filipiniečiai, jugoslavaiai, rumunai, kinai, tunisiečiai, senegaliečiai.

Būdama palankioje Viduržemio jūros vietoje, Italija tapo tranzito šalimi visokiausiems imigrantams (nelegaliems, legaliems, spontaniškiems ir pan.)

į kitas Europos šalis. Skirtingai negu kitoms šalims (pvz., Jungtinei Karalystei), Italijai tai nauja problema, todėl ji turi mokytis valdyti migracijos dinamiką, geriau registruoti imigrantus, sukurti integracijos veiklą ir plėtoti kultūrinį pasikeitimą tarp vietinės savivaldos, NVO ir bendruomenės grupių atstovų.

Jungtinė Karalystė

Šiaurės Vakarų Londonas yra įvairiautis regionas, jam būdingi:

- nuskurdę kvartalai, kuriuose labai aukštas nedarbas ir nusikalstamumo lygis;
- daug bendruomenių, savanorių ir imigrantų grupių, kurios atsirado ir vystėsi vėliau negu kitose Londono dalyse;
- didelis nepasitikėjimo ir nesupratimo lygis tarp viešųjų paslaugų tiekėjų ir paslaugų gavėjų.

Šiaurės Vakarų Londono koledžas yra viena iš institucijų, stiprinančių regeneraciją ir bendruomenių galimybes. Šiaurės Vakarų Londono koledžo nuomone, kultūrinis mokymas gali sukurti socialinį dialogą ir partnerystę.

Lietuva

Lietuva yra įvairiautė valstybė. Pagrindines mažumų grupes sudaro rusai ir lenkai. Dauguma nelietuvių kilmės gyventojų gyvena Pietryčių Lietuvoje, sostinėje Vilniuje, uostamiestyje Klaipėdoje ir Visagine. Specifiniams tautinių mažumų reikalams spręsti įkurtas Tautinių mažumų ir išėivijos departamentas. Apklausos rodo, kad nors bendra istorija netrumpa, lietuvių dauguma ir tautinės mažumos nepasitiki vieni kitais. Visiškai naujas reiškinys Lietuvoje yra nelegali migracija iš Azijos. Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija ir kitos nevyriausybinės organizacijos pastebėjo, kad didėja kultūrinių mokymų poreikis, susidariusi situacija palanki gerinti santykius tarp savivaldybių tarnautojų ir tautinių bendrijų nevyriausybinių organizacijų, kaip ir tarp skirtingų tautybių žmonių. Tam reikia paruošti dėstytojus – tautinių mažumų atstovus, kurie galėtų tokius mokymus teikti. Esamos mokymo programos nėra skirtos būtent tautinių mažumų NVO mokymams. Savivaldybių tarnautojų mokymo programos daugiausiai apima tik vadybinius, ekonominius bei teisinius

dalykus. Todėl reikia mokymo programų tautinių bendrijų NVO, dėstytojų ir savivaldybių tarnautojų mokymams, kad būtų skatinamas pilietinis dialogas tarp šių veikėjų.

Projekto tikslai

Pagrindinis projekto tikslas – skatinti pilietinį dialogą tarp viešųjų tarnybų, nevyriausybinių organizacijų ir etninių mažumų tiek individų, tiek instituciniu lygmeniu. Projekto eigoje susitiks viešųjų paslaugų tiekėjai su bendruomenių vadovais ir etninių mažumų aktyvistais bei kitų socialiai atskirtų grupių atstovais, kad galėtų bendradarbiauti ir mokytis tarpusavio supratimo ir abipusio pasitikėjimo.

Tikslai

- Didinti partnerių organizacijų kultūrinę kompetenciją, tam keistis mokymo koncepcijomis, patirtimi, veiklos pavyzdžiais ir modeliais.
- Tobulinti viešųjų tarnybų, NVO bei tautinių bendrijų atstovų kultūrinę kompetenciją.
- Paruošti suaugusiųjų švietimo mokytojus, galinčius kvalifikuotai mokyti kultūrinio bendradarbiavimo ir teikti šiuo klausimu konsultacijas.
- Sustiprinti kiekvienos šalies tautinių bendrijų NVO, kad jos efektyviau galėtų atstovauti savo bendrijos interesams, formuluoti bei reikšti savo poreikius.
- Tarp projekto partnerių keistis informacija apie mokymo programas, suderinti jas, pritaikyti kiekvienos šalies ypatumams, sukurti bendrą akreditacijos modelį – taip suteikti projektui Europinę vertę.

Mokymo programa

Mokymo programą sudaro trys pagrindiniai mokymo moduliai, jie yra dviejų lygių. Projektas taip pat rūpinasi ir mokymo programų akreditacija (žr. *1 schemą*).

I schema. Bendra mokymo programų ir švietėjų akreditacija

Suaugusiųjų švietėjų paruošimas kultūriniam švietimui: <ol style="list-style-type: none"> 1. Suaugusiųjų švietėjų ugdymas 2. Suaugusiųjų švietimo institucijų stiprinimas 		1 lygis
▼		
Vietos savivaldos institucijų ir tautinių bendrijų NVO bendradarbiavimo ir tolerancijos mokymo programa – Pilietinio dialogo programa	Tautinių bendrijų NVO mokymo programa	2 lygis

Pilietinio dialogo modulio tikslas yra sukurti sąlygas etninių mažumų ir socialiai atskirtų grupių atstovams dirbti kartu su viešųjų tarnybų atstovais.

Mokymo metu dalyviai pagrindinį dėmesį skirs skirtingumo problemoms, taip pat įvairių kultūrų problemų vadybai šiuolaikinėje Europoje.

Tautinių bendrijų NVO mokymo modulio tikslas yra stiprinti etnines organizacijas, tam suteikiama žinių ir gebėjimų. Mokymo metu jos išmoks efektyvaus organizacijų valdymo metodų, tai padės valdyti savo interesų atstovavimo procesus ir dalyvauti pilietiniame Europos gyvenime.

Suaugusiųjų švietėjų rengimo modulio tikslas yra suaugusiųjų švietėjų profesionalumo tobulinimas bei suaugusiųjų švietėjų organizacijų veiklos gerinimas organizuojant kultūrinius mokymus bei skleidžiant šias idėjas, taip pat įdiegiant projekto sukurtus modulius bei projekto rezultatus.

Priklausomai nuo konkrečios kiekvienos šalies situacijos (panašių programų lygis ir pan.), kiekvienas partneris dirbs jam aktualiausioje srityje.

Pedagoginis ir didaktinis pagrindas

Visi projekto partneriai turi suaugusiųjų švietimo patirties. Savo veikloje jie remiasi principu pagrindinį dėmesį skirti besimokančiajam, kad

dalyviai aktyviai dirbtų, o mokymosi struktūra leistų pasinaudoti jų patirtimi ir stebėjimais. Dalyvius į veiklą įtraukiantys seminarai, vaidmenų žaidimai, simuliaciniai pratimai, šešėliniai žaidimai, mentorių vadovavimas, susitikimai ir pan. yra metodologijos pagrindas.

Asmenų, kurie naudosis projekto rezultatais, kategorijos

- *1 grupė.* Viešųjų tarnybų pareigūnai (vietinės savivaldos, sveikatos įstaigų, įdarbinimo institucijų, policijos ir pan.); nevyriausybiinių organizacijų darbuotojai; bendruomenių vadovai ir aktyvistai; tarpininkai, dirbantys su etninėmis mažumomis.
- *2 grupė.* Suaugusiųjų švietėjai ir suaugusiųjų švietimo institucijų vadybininkai.

Numatomi rezultatai

Vokietijoje

- 24 asmenys (iš viešųjų tarnybų, NVO, etninių mažumų grupių) bus mokomi naudojant projekto aprobuotą PD modulį.
- 20 etninių mažumų vadovų ir aktyvistų bus mokomi naudojant TB modulį.
- 16 suaugusiųjų švietėjų bus mokomi naudojant SŠ modulį.
- Per 100 žmonių dalyvaus seminaruose, konferencijose, mokymuose.
- Per 20 vietinių, regioninių ir nacionalinių organizacijų bus įtraukta į modulių kūrimą, sklaidą ir priežiūrą bei gaus tiesioginę naudą.
- Tiriamos akreditacijos sąlygos.

Italijoje

- 20 asmenų iš viešųjų tarnybų bus mokomi naudojant PD modulį.
- 10 asmenų iš NVO bus mokomi naudojant PD modulį.
- 10 etninių mažumų vadovų ir aktyvistų bus mokomi naudojant TB modulį.
- 10 vietinių, regioninių ir nacionalinių organizacijų bus įtraukta į modulių kūrimą, sklaidą ir priežiūrą bei gaus tiesioginę naudą.

Jungtinėje Karalystėje

- 30 žmonių bus mokomi pagal akredituotą mokymo programą, suteikiant pripažintą nacionalinę kvalifikaciją.

- Per 240 žmonių dalyvaus seminaruose, konferencijose, mokymuose.
- Per 26 vietines, regionines ir nacionalines organizacijas bus įtraukta į programos kūrimą, sklaidą ir priežiūrą bei gaus tiesioginę naudą.

Lietuvoje

- 16 asmenų (iš viešųjų tarnybų, NVO, etninių mažumų grupių) bus mokomi naudojant PD modulį.
- 8 etninių mažumų vadovai ir aktyvistai bus mokomi naudojant TB modulį.
- 8 suaugusiųjų švietėjai bus mokomi naudojant SŠ modulį.
- Per 40 žmonių dalyvaus seminaruose, konferencijose, mokymuose.
- Per 12 vietinių, regioninių ir nacionalinių organizacijų bus įtraukta į modulių kūrimą, sklaidą ir priežiūrą bei gaus tiesioginę naudą.

Projekto rezultatus tiesiogiai naudos partnerių organizacijos bei jų partneriai. Ateityje jie bus paskleisti kitoms nacionalinėms švietimo institucijoms, vietos savivaldos mokymo įstaigoms, etninėms bendrijoms bei organizacijoms.

Vietinės ir tarptautinės partnerių konferencijos

Projekte numatomos tarptautinės ir vietinės konferencijos. Į vietines konferencijas, be vietos partnerių, bus kviečiami įvairūs atsakingi asmenys, sprendimus galintys daryti veikėjai bei žmonės, gausiantys tiesioginę naudą iš projekto, nacionalinio projekto valdymo, priežiūros ir įvertinimo dalyviai.

Vienas iš vietinių renginių tikslų yra sudaryti bendradarbiavimo galimybę tarp įvairių projektu suinteresuotų asmenų, kad būtų pasikeista informacija bei pripažįstami rezultatai. Vietinių renginių rezultatai bus įtraukti į mokymo modulius bei aptarti tarptautinėse partnerių konferencijose.

Tarptautinėse konferencijose bus aptariama nacionalinių projektų eiga, vyks diskusijos tarp partnerių apie projekto eigą ir jo rezultatus, vertinami ir aptariami tarptautiniai projekto aspektai. Tarptautinių konferencijų rezultatai bus įdiegti nacionaliniu lygmeniu.

Projekto žingsniai ir trukmė

- Programos partnerių mokymo programų ir koncepcijų, skirtų projekto tikslinėms grupėms, palyginimas ir tolesnis plėtojimas.
- Mokymo programų išbandymas (įtraukiant partnerius ir kitų šalių stebėtojus).
- Mokymo programų įvertinimas (nacionaliniu ir europiniu požiūriu).
- Projekto dokumentacijos parengimas (kompaktinis diskas, knyga, direktyvos).
- Sertifikavimo modelių patikrinimas.
- Seminarai, konferencijos, nuolatinis darbas su visuomenės informavimo priemonėmis (vietose, regionuose ir europiniu lygiu) bei baigiamoji konferencija.
- Pokyčių proceso tęstinumą užtikrinančių strategijų paruošimas.
- Reguliarūs vietinių ir tarptautinių partnerių susitikimai.
- Nuolatinis projekto vertinimas.

Planuojamas 36 mėnesių projektas baigsis 2004 m spalio mėnesį.

Faktai ir skaičiai apie daugiatautę Vokietiją

DR. SABINE JUNGK

*Šiaurinio Reino – Vestfalijos žemės imigrantų centro
tęstinio mokymo skyriaus vedėja*

Noriu pateikti kelis faktus apie kultūrinę situaciją Vokietijoje. 1998 m. Vokietijoje gyveno 7,32 milijonai gyventojų su nevokiškais pasais, t.y. 8,9% visų Vokietijos gyventojų ir šis procentas jau kurį laiką nesikeičia.

Nuo septintojo dešimtmečio pradžios iki 1973 m. (tada įdarbinimo programos buvo sustabdytos) migrantai darbininkai buvo pageidaujami dėl ekonominės naudos. Jie atvykdavo pagal dvišalius oficialius susitarimus iš penkių Viduržemio jūros baseino šalių: Italijos, Ispanijos, buvusios Jugoslavijos, Graikijos ir Turkijos. Nors politiškai tai nebuvo numatyta, Vokietija aštuntajame dešimtmetyje negrįžtamai tapo imigracijos šalimi dėl nuolatinės tų darbininkų išlaikytinių migracijos bei Vokietijoje gimusių vaikų.

Devintajame dešimtmetyje ir vėliau, po komunizmo žlugimo, etniniai vokiečiai intensyviai migravo į Vokietiją daugiausiai iš Rytų Europos ir buvusios Sovietų Sąjungos. Iš pradžių buvo laikomasi jiems palankios politikos, bet vėliau, kritus geležinei uždangai, jie buvo tik pakenčiami. Prieglobsčio siekiančiųjų skaičius greitai augo nuo devintojo dešimtmečio pabaigos iki pat 1993 m., kai vadinamasis politinio prieglobsčio kompromisas drastiškai sumažino pabėgėlių srautą (1993 m. –

1,9 mln. pabėgėlių, 1998 m. – 1,1 mln. pabėgėlių, 20% jų turėjo formalią statusą).

Šiuo metu galime konstatuoti, kad etninė imigrantų įvairovė vis didėja. Tik apie 60% visų užsieniečių ar jų palikuonių yra iš tų penkių šalių, iš kurių buvo kviečiami darbininkai šeštajame, septintajame ir aštuntajame dešimtmetyje. Nuo aštuntojo dešimtmečio pradžios, kai į Vokietiją ėmė plūsti pirmieji pabėgėliai ne iš Europos šalių, imigrantų srautas vis margėnis. Tarp 1980 ir 1995 m. lenkų skaičius padidėjo nuo 60 100 iki 276 000, rumunų nuo 10 300 iki 109 000, o vengrų nuo 20 100 iki 56 700 (Bundestago statistika, 1997m.). Žr. 1 lentelę.

Pagal savo gyvenimo Vokietijoje ilgumą dauguma migrantų tampa pastoviais Vokietijos visuomenės nariais. Įskaičiuojant pabėgėlius, gyvenančius čia labai trumpą laiką, ir vaikus iki 10 metų, 1998 m. pusė užsieniečių ir du trečdaliai buvusių kviestinių darbininkų gyveno Vokietijos Federacijoje Respublikoje daugiau kaip 10 metų (30% – daugiau kaip 20 metų, 40% – daugiau kaip 15 metų). Jie gyvena koncentruotai dideliuose miestuose. 80% užsieniečių (57% vokiečių) gyvena miestuose su 100 000 gyventojų ir didesniuose. Pagrindiniuose Vokietijos miestuose vidutinis migrantų procentas siekia apie 15%, o Miunchene, Štutgarte ir Frankfurte prie Maino užsieniečių yra 23-30%.

Beveik neįmanoma apibūdinti migrantų padėtį Vokietijoje, nes migrantų statusas po keturiasdešimt migracijos metų įvairuoja pagal nacionalinę ir etninę kilmę, demografinius rodiklius, lytį, juridinį rezidencijos statusą, buvimo šalyje ilgumą ir t.t. Pateikiamos lentelės leidžia susidaryti įspūdį apie migrantų socialinę-ekonominę padėtį ir rodo, kad dar prireiks daug nuveikti, kol pasieksime lygybę.

I lentelė. Vokietijos Federacinėje Respublikoje gyvenančių užsieniečių kilmės šalys ir juridinis statusas (registruota 1998 m.)

Gyventojai (1998.12.31)	Skaičius, mln.	
Iš viso	82	
Užsieniečiai	7,32	

Kilmės šalys	Skaičius, mln.	Skaičius, %
Ne ES šalys, iš kurių buvo kviečiami darbininkai (Turkija, Jugoslavija, Marokas, Tunisas)	3,3	45,2
Migrantai iš ES šalių	1,8	25,3
Pabėgėliai (iš pilietinių karų vietų, pabėgėlių kvota, pabėgėliai pagal konvencijas, asmenys su prieglobsčio teise, prieglobsčio siekėjai)	1,1	15,1
Migrantai iš kitų šalių, daugiausiai iš Rytų Europos	1	14
Pusiau legalūs ir nelegalūs užsieniečiai (apytikriai)	1	
Etniniai vokiečiai iš kitų kraštų 1950–1998 m.	4	
Natūralizuoti migrantai (1985–1995 m.)	1,4	

Krummacher p. 14, Bericht der Beauftragten der Bundesregierung...2000;

* skaičiai 1996/97 metų.

2 lentelė. Darbo rinkoje užimama pozicija

Rodiklis	Vokiečiai, %	Užsieniečiai, %
Pozicija darbo rinkoje 1997 m.		
Nekvalifikuota darbo jėga	13	52
Kvalifikuoti darbininkai ir meistrai	15	22
„Baltosios apykaklės“, atliekančios paprastą darbą	11	9
„Baltosios apykaklės“, atliekančios sudėtingą darbą	41	11
Tarnautojai	10	0
Verslininkai	10	6
<hr/>		
Nedarbo lygis 1998*	Iš viso	Vakarų Vokietija
	10,5	19,6

* SOEP 1999 m., Bericht der Beaufragten... 2000.

3 lentelė. Pajamos

Rodiklis	Vokiečiai	Užsieniečiai
Vidutinės namų ūkio pajamos vienam žmogui 1997m.* ²	2 001 DM	1 294 DM
Namų ūkių su mažomis pajamomis proporcija (turinčių mažiau už 50 % vidutinių pajamų), 1998 m.	11 200 %	26 400 %
Socialinės paramos gavėjai 1998 m. (jų ir visų gavėjų proporcija)* ²	75	25

* SOEP 1999 (tik Vakarų Vokietija),

*² Erster Armuts- und Reichtumsbericht der Bundesregierung 2001; S. 140

4 lentelė. Išsilavinimas

Rodiklis	Vokiečiai, %	Užsieniečiai, %
Vaikų darželių lankymas (amžius 3-6 m.) (Šiaurės Reinas ir Vestfalija)	91,0	87,7
Mokyklos baigimo pažymėjimai		
Be <i>Hauptschule</i> (pagrindinės mokyklos) baigimo 1998 ^{*3}	8,4	20
Baigę <i>Hauptschule</i> (pagrindinę) 1997 ^{*2}	25,2	42,7
Baigę <i>Realschule</i> (realinę mokyklą) 1997 ^{*2}	40,8	28,1
Baigę <i>Gymnasium</i> (gimnaziją) 1997 ^{*2}	26,3	9,7
Profesinis išsilavinimas 1998 ^{*4}	64	39

* Krummacher 1999, p. 17,

*² DIW Wochenbericht 22/99, p. 14,*³ Bericht der Unabhängigen Kommission Zuwanderung 2001, S.221 f.,*⁴ 6. Familienbericht der Bundesregierung 2000; S. 181.

Kultūrinė kompetencija ir valdžios institucijos

GERHILD BRUENING

Vokietijos suaugusiųjų instituto ekspertė

Dėl įvairių priežasčių vis labiau diskutuojama apie būtinybę valdžios institucijų darbuotojams įgyti kultūrinę kompetenciją. Tai lemia paslaugų ir rinkos globalizacija ir internacionalizacija. Prisitaikant prie pokyčių daugelyje vietų valdymas modernizuojamas. Valdžios institucijos dažnai iš biurokratinių organizacijų virsta paslaugų tiekėjomis ir keičia elgesį su bendruomenės piliečiais, t. y. su visais klientais, taip pat ne vokiečiais.

Besikeičiančiam elgesiui su migrantais ir požiūriui į juos vis didesnę reikšmę įgyja teisinės sąlygos. Trečiasis Amsterdamo sutarties straipsnis nurodo, kad Komisijai pasiūlius ir Europos Parlamentui vienbalsiai pritarus Taryba „gali priimti atitinkamus sprendimus, kad būtų kovojama su diskriminacija dėl lyties, rasės, etninės kilmės, religijos ar pasaulėžiūros, negalios, amžiaus arba seksualinės pakraipos“. Šis straipsnis, kaip teigia sutartis, turi būti įgyvendintas iki 2003 m. liepos 1 d. Tačiau iki šiol dar nėra aišku, ką būtent privalo nuveikti Vokietija ir kokios bus tos veiklos pasekmės.

Apie pasikeitusį elgesio su migrantais supratimą liudija ir imigracijos įstatymas, kuris turėjo įsigalioti 2003 m. sausio 1 d.

Net ir esamų teisinių pagrindų pakanka migrantų integracijai remti ir kultūrinei kompetencijai skatinti. Pagalbos vaikams ir jaunimui įstatymo

9 paragrafe yra suformuluoti vaikų ir jaunimo kultūrinio švietimo tikslai. Vaikai ir jaunimas, kilę iš migrantų, nėra atskirai išskirti, tačiau įstatymas skirtas ir jiems. Vykdamas konkrečias akcijas primygtinai prašoma atkreipti dėmesį į migrantų kilmės suaugusiuosius, vaikus ir jaunimą, apie kurių poreikius šiaip lyg ir užmirštama. Kitų Europos šalių patirtis rodo – kad būtų sukurtos lygios galimybės migrantams, reikia atskirų programų ir akcijų.

Svarstant apie valdymo institucijų ir socialinių paslaugų tarnybų atvirumą migrantams būtina pažymėti sąvokų *kultūrų sambūvis*, *kultūrinė kompetencija* ir *kultūrinis atvirumas*, *kultūrų dialogas* supratimą, nors kituose kontekstuose jos atrodo ne tokios aktualios. Viena iš priežasčių gali būti ta, kad valdymo institucijos tam tikru laipsniu yra teisinių nurodymų ir reguliavimo organai. Taigi jos perteikia visuomeninės politikos vertybes ir pagrindines idėjas. Modernizuojant valdymo institucijas didelis vaidmuo tenka naujam elgesiui su klientais. Valdymo institucijų darbuotojų kultūrinė kompetencija vis dažniau traktuojama kaip būtina kvalifikacinė savybė, norint tinkamai aptarnauti ne vokiečių kilmės klientus.

Didžioji dalis modelių ir koncepcijų, skirtų kultūrinei kompetencijai skatinti, yra taikomi visuomenei; jų pagrindinis tikslas – kad žmonės būtų supratingesni susidurdami su įvairiomis nuomonėmis ir neįprastu elgesiu ir būtų išvengta diskriminacijos ir atskirties. Tokie modeliai apima patirties analizavimą, žinių perteikimą ir pratybas. Tačiau integracijai būtina, kad kultūrinės kompetencijos būtų mokomi ir migrantai. Pradžiai jau padaryta. Tačiau jos neužtenka, jeigu siekiame tikro kultūrų dialogo.

Vis dažniau kuriamos programos, kuriose didelė reikšmė skiriama politiniams dalykams. Tokios programos skatina žmonių, kilusių iš migrantų, politinį ir visuomeninį aktyvumą.

Nagrinėjant kultūrų dialogo koncepcijas galima skirti kelis ugdymo aspektus:

- individo kultūrinės kompetencijos ugdymas;
- kultūrų dialogo, kaip organizacijos kultūrinio atvirumo, ugdymas;
- pilietinio dialogo, pagrindinį dėmesį skiriant visuomeniniam – politiniam integracijos ir pilietinio dalyvavimo klausimui, plėtojimas.

Konkrečiu atveju pagrindinis dėmesys sutelkiamas arba asmenybei ugdyti, arba organizacijai vystyti, arba struktūros plėtrai. Tačiau prevencijai ir veiklos tęstinumui bei integracijai ir pilietiniam dalyvavimui, kaip svarbioms demokratinės valstybės prielaidoms, užtikrinti vykdomos akcijos turėtų apimti visas tris sritis.

Vokietijoje vykdytos mokymo programos dažnai rėmėsi programų „Kartu“ (*Betzavta*, Izraelis) ir „Skirtumų pasaulis“ (*A World of Difference*, JAV) metodika. Šių programų pratimai padeda pritraukti į kursus dalyvius. Esminė programų prielaida: ilgalaikiai visuomeninei kaitai reikia paruošiamojo darbo. Priešingai negu skubios ir palaikančios programos, prevencinės, arba paruošiamosios, programos kuo anksčiau pradeda nagrinėti savojo identiteto ir kito supratimo klausimus.

Krummacherio bendroji kultūrinė koncepcija

Daugiakultūrio miesto vystymo bendroji koncepcija turėtų dominti visus ir apimti tiek gyventojus, tiek visas sritis, už kurias atsako vietos savivaldos politikai. Kultūrinis aspektas šiuo atveju yra ne atskiras, o visų sričių bendras uždavinys. Kaip teigia Krummacheris, kiekvieno didesnio miesto vystymo planui reikia koncepcijos apie bendruomenės migracinę politiką ir kultūrinį švietimą. Pradinės Krummacherio tezės remiasi projektų patirtimi, įgyta tiriant bei vertinant savivaldos integracijos procesus ir konsultuojant šiais klausimais Esene 1997-1999 ir Solingene – 2000–2002 metais. Ši bendruomenės migracijos ir integracijos politika turi apimti ir mokymus, skirtus ugdyti kultūrų dialogo įgūdžius.

Kodėl būtina kultūrinė koncepcija

- Miestuose gyvena vis didesnis skaičius nevietinės kilmės žmonių. Atvykėliai yra neatskiriama gyventojų dalis.
- Dėl demografinių, politinių ir ekonominių priežasčių miestai yra priklausomi nuo atvykėlių.
- Klausimas, ar migrantų šeimos socialiai integruosis ir vokiečiai bei migrantai sėkmingai sugyvens, ar ne, sprendžiamas konkrečiose vietose – tiek įmonėse, mokyklose, gyvenamuosiuose miestų rajonuose, tiek ir valdžios įstaigose ir socialinėse tarnybose.

Kultūrinė koncepcija siekia šių tikslų:

- socialinę miesto politiką formuoti atsižvelgiant į kultūrinę realybę taip, kad būtų skatinamas kultūrų dialogas;
- visose gyvenimo srityse remti lygias galimybes atvykėliams;
- lygiomis teisėmis įtraukti į visuomenės gyvenimą migrantus;
- remti piliečių dalijimąsi kultūrinėmis vertybėmis.

Nuo kultūrinės koncepcijos priklauso pačios įvairiausios veiklos sritys: darbas, kvalifikacija, profesinis užimtumas, gyvenamoji aplinka ir miesto dalių situacija, ikimokyklinis, mokyklinis ir profesinis mokymas, kalbų mokymasis, socialinis konsultavimas, sveikatos ir psichosocialinis aprūpinimas, kultūrų sugyvenimas, kultūrinių konfliktų sprendimas.

Kultūrinė koncepcija turi būti parengta pilietinio dalyvavimo pagrindu, įtraukiant visus galimus veikėjus, institucijas, migrantų atstovus bei bendruomenes. Ją įgyvendinti ir vystyti reikia kaip procesą.

Pagrindinis visų veiklos sričių tikslas – siekti visų tarnybų ir įstaigų kultūrinio atvirumo. Tai taikoma ne tik miesto tarnyboms, bet ir nepriklausomoms organizacijoms bei privačioms struktūroms. Siekiant šio tikslo būtina kurti daugiakultūres komandas, įdarbinti vis daugiau dvikultūrių žmonių, mokyti kultūrinio atvirumo ir dėmesingumo, įkurti centrinę vertėjų tarnybą, kurti dalyvių (nuolatinį, specialių tarnybų, migrantų savitarpio pagalbos organizacijų) tinklą, įtraukti piliečius į kultūrų sambūvio skatinimą, nuolat dirbti antidiskriminacinį darbą, spręsti kultūrinius konfliktus ir toliau plėtoti koncepciją.

Kultūrinė koncepcija neatsiranda pati savaime ir jos negalima įgyti šiaip sau. Inicijatyva, kūrimas ir įgyvendinimas reikalauja materialų ir žmogiškųjų išteklių, be to, politikos, vykdomos iš viršaus į apačią ir iš apačios į viršų, derinimo.

Taryba ar kiti valdymo organai turi būti suinteresuoti kurti ir įgyvendinti tokią koncepciją. Kultūrų sambūvio kaip naujovės kūrimo ir įgyvendinimo fazei reikia visų pirma laiko, personalo, netradicinių formų ir kitokio mąstymo. Tiek iš viršaus (vadovavimo lygmuo), tiek iš apačios (darbuotojų lygmuo) galimas pasipriešinimas.

Atvirumas ir dėmesys įvairių kultūrų žmonėms reikalauja sistemingo tęstinio mokymo ir kvalifikacijos kėlimo bei organizacinių-institucinių pertvarkos programų (pvz., daugiakultūres komandos plėtrai). Geresnis

materialinis paslaugų aprūpinimas (pvz., kalbų mokymo skatinimas ir rėmimas) reikalauja laiko, personalo ir pinigų.

Vidutinę ateities investicijų į kultūrinę koncepciją vertę sudaro kultūrinio švietimo kokybės gerinimas, didesnis įstaigų, institucijų darbuotojų ir jų aptarnaujamų klientų (tarp jų ir migrantų) pasitenkinimas, kaip ir išlaidų taupymas dėl sinergijos bei išvengiant nuostolių dėl trinties.

Teorinių Krummacherio samprotavimų veiksmingumą patvirtina Europos kultūrinės kompetencijos programa – programa pilietiniam dialogui visuomeniniame gyvenime stiprinti, Eseno daugiakultūrio miesto vystymo koncepcija ir Miuncheno kultūrinė programa vaikams ir jauniui, kurios pristatomos plačiau.

Europos kultūrinės kompetencijos programa – programa pilietiniam dialogui stiprinti

Projektą sukūrė ir išbandė Vokietijos suaugusiųjų institutas (DIE, Bona), projekto trukmė – 2001–2004 metai.

Bendrasis programos tikslas yra gerinti pilietinį dialogą, t.y. dialogą tarp viešųjų institucijų, savivaldos ir viešųjų paslaugų tiekėjų, nevyriausybinių organizacijų ir etninių mažumų, individų bei organizacijų. Migrantai ir jų organizacijos į programą yra įtraukiami išskirtinai.

Svarbiausieji programos punktai

- Siekiant stiprinti kultūrinę valdymo įstaigų darbuotojų bei migrantų kompetenciją, savivaldybėms ar bendruomenėms siūlomi mokymai, kuriuose abi tikslinės grupės dalyvauja ir atskirai, ir kartu (pilietinio dialogo skatinimas).
- Tarnybų organizacinės tarybos privalo remti kultūrinį bendruomenių savivaldos organų atvirumą.
- Migrantų organizacijos yra tiltas tarp migrantų ir viešųjų organizacijų. Siekiant sustiprinti migrantų organizacijas kaip savivaldos partnerius ir norint, kad jos sėkmingiau atstovautų narių interesams, joms siūlomi mokymai organizacijos valdymo ir vystymo temomis.
- Kitoje programos dalyje suaugusiųjų švietėjai yra rengiami pilietinio dialogo skatinimui.

Taigi programa sukuria galimybę mokytis visiems vietinės bendruomenės nariams, t.y. daugumos ir mažumos atstovams.

Programos tikslas – duoti pradžią procesui, todėl ji remiasi pilietinio dalyvavimo principu: visi dalyviai įtraukiami į organizacinį, planavimo, vykdymo ir įvertinimo darbą. Tuo siekiama išplėsti jų profesines kompetencijas.

Migrantai ir migrantų organizacijų vadovai apklausiami apie jų bendravimo su savivalda patirtį. Tuo pačiu metu savivaldos organų darbuotojai apklausiami apie jų bendravimo su migrantais kasdieniame darbe patirtį.

Remiantis apklausa atlikta poreikių analizė, o pagal ją sukurta seminarų programa, kuri leidžia bendruose seminaruose tobulinti ir savivaldos darbuotojų, ir migrantų kultūrinę kompetenciją. Savivaldos darbuotojai atstovauja daugumos visuomenei ir teisinei sistemai. Migrantų organizacijų atstovai yra etninių bendruomenių interesų ir poreikių atstovai. Jie tampa svarbiu paramos instrumentu stengiantis migrantus integruoti į vokiečių visuomenę. Kad galėtų atlikti integracijos uždavinį, migrantų tarybos, kurios dažniausiai yra įvairios tautinės sudėties, turi turėti aukštą kultūrinę kompetenciją. Abiejų grupių įtraukimas į mokymų plėtrą, organizavimą ir vedimą taip pat skatina integraciją ir pilietinį dalyvavimą.

Programos ypatumas yra tas, kad į mokymus lygiomis teisėmis įtraukiami asmenys, kurių patirtis ir suvokimas skirtingi. Kryžminiuose kultūros seminaruose sudaromos sąlygos kontaktams ir susidūrimams. Seminarai yra labai svarbūs, nes juose, remiantis skirtingais požiūriais (savivaldos darbuotojų, migrantų), galima mokytis iš įvairių kultūrinių, struktūrinių ir socialinių perspektyvų stebėti gyvenimą, socialinę padėtį, įvairių patirtį, aiškinimus, nesusipratimus, konfliktus bei partnerystės pagrindu teikti pasiūlymus probleminėms situacijoms pagerinti. Viena vertus, taip didėja kultūrinė kompetencija. Kita vertus, tai yra konfliktų sprendimo ir tarpininkavimo programa.

Konkrečiuose susitikimuose kultūrų bendravimo mokomasi ne tik teoriškai, o seminarų metu bendravimas su kitais išgyvenamas ir reflektuojamas. Santykinai seminaruose sukuriama lygių teisių situacija ir gali būti kalbama tokiomis temomis, kaip jėga ir prievarta. Tačiau funkcinė savivaldos jėga išlieka, todėl būtina atidžiai stebėti, kad migrantai netaptų seminaro instrumentais, kuriuos naudodami savivaldos darbuotojai mokosi.

Siekiant išlaikyti pilietinio dalyvavimo reikalavimą seminarų vedėjai taip pat turėtų būti įvairių tautybių. Viena, tai reikštų didesnę programos pripažinimą, o antra – gali būti prielaida didesniai kūrybiškumui ir inovacijoms.

Eseno pavyzdys – daugiakultūrio miesto vystymo koncepcija

Eseno miestas pirmiausia rūpinasi struktūrų vystymu ir bendro darbo aspektu. Koncepciją vykdant įgyta patirtis rodo, kad ji atitinka Krummacherio bendrąją kultūrinę koncepciją.

1986 m. Eseno miesto taryba priėmė užsienio darbininkų ir jų šeimų integracijos programą. Dėl pasikeitusių sąlygų savivalda buvo įpareigota patikrinti iki šiol buvusius tikslus bei veiklos principus ir sukurti naują miesto kultūrinę programą. Programa turėjo būti kuriama bendradarbiaujant ir diskursyviai planuojant.

1997 m. į įvadinį seminarą buvo pakviesti visi bendruomenės veikėjai, dirbantys migracinį darbą, ir politikai, užsiimantys migracijos klausimais, t.y. taryboje esančių partijų, patariamųjų organų užsieniečiams, atitinkamų tarnybų ir įstaigų atstovai, ūkinės bendrijos, butų bendrijos, profsąjungos, darbininkų gerovės draugijos ir mokslo įstaigos. Įvadinio seminaro tikslas – išsiaiškinti, kuriose srityse kuo skubiausiai reikia imtis veiklos. Renginio metu dalyviai turėjo įvardyti svarbiausias problemas ir būdus, kaip jas spręsti, be to, susitarti dėl konkrečių siūlymų. Seminare teminiu principu buvo sudarytos darbo grupės, kurios turėjo sukurti koncepcijos pagrindus ir veiklos siūlymus bei projekto idėjas.

Centrinė projekto grupė turėjo koordinuoti planavimą, užtikrinti keitimąsi informacija tarp atskirų darbo grupių, aptarti visoms grupėms bendras temas.

Koncepcijos tikslai

- Garantuoti vokiečių ir ne vokiečių tautybės žmonių sambūvį ir atsižvelgiant į skirtingą patirtį sukurti jiems mokymosi sąlygas, plėsti jų veiklos kompetenciją ir patirties galimybes taip, kad būtų skatinamas sambūvis ir įveikiama tarpusavio izoliacija ir nepasitikėjimas.
- Kurti galimybes plėsti kultūrų sintezę, t.y. priimti vienoms kitų elementus. Sąlyga tai daryti yra suformuotas miesto visuomenės

pasirengimas pripažinti kiekvieną etninę struktūrą. Integraciją, suprantamą kaip vienpusis prisitaikymas, keičia naujas procesas, pripažįstantis kultūrų santykius ir jų puoselėjimą.

- Mažinti atskirtį ir kurti sąlygas lygiateisiam dalyvavimui visuomeniniame ir socialiniame gyvenime.

Darbo grupės pastebėjo, kad atsirado temų, pereinančių viena į kitą, jos taip pat svarbios siekiant iškeltų tikslų: visų miesto tarnybų ir kitų institucijų, turinčių reikalų su migrantais, kultūrinis atvirumas ir jautrumas, dvikalbių, dvi kultūras atstovaujančių žmonių įdarbinimas, kultūrinio atvirumo ir jautrumo mokymosi galimybė, centrinės vertimo tarnybos įsteigimas, informacinės medžiagos daugeliu kalbų rengimas ir platinimas, socialinė kultūrinio darbo orientacija ir tinklų kūrimas, užsieniečių tarybų, dvikalbių darbuotojų ir suinteresuotų migrantų dalyvavimas įgyvendinant koncepciją, ištekliams pasiūlymams įgyvendinti.

Diskursyvaus ir kooperatinio bendradarbiavimo įtraukiant visus suinteresuotus asmenis pagrindu atsirado Eseno konsensuso sąvoka, ji yra pavyzdys kitiems miestams ir bendruomenėms.

Iki šio laiko vesta apie 150 renginių, galima kalbėti apie kultūrinio vadovavimo sistemą, kurioje miestas dalyvauja kaip koncernas.

Be abejo, tokiai plačiai koncepcijai, kai finansinės galimybės nepakankamai didelės, turi būti nustatyti integracijos kriterijai. Pagrindinis jų – pirminė socializacija. Prevenciniu aspektu tai teisinga. Tačiau ir toliau reikia siekti kokybės ir kiekybės mokant visus migrantus, taip pat ir vyresnio amžiaus atvykėlius. Jiems visų pirma siūlomi kalbos kursai. Tačiau jų aiškiai nepakanka, norint patenkinti poreikius, be to, jie dažniausiai per brangūs ir retai atliepia dalyvių poreikius. Adekvačios pasiūlos profesiniam mokymuisi, kad sumažėtų nedarbas ir integracijai būtų suteiktas ekonominis pagrindas, beveik nėra.

Kultūrų dialogui skirta programa vaikams ir jaunimui Miuncheno miesto socialiniame skyriuje

2000 m. Miuncheno miestas priėmė direktyvas dėl kultūrinio darbo tarp vaikų ir jaunimo. Jų pagrindas – Pagalbos vaikams ir jaunimui įstatymas. Numatant tikslines grupes tautiškas tėra tik vienas iš kriterijų,

tokių kaip išsilavinimas, lytis, amžius, socialinė padėtis, ekonominis statusas. 1998 m. Miuncheno miesto taryba svarstė miesto perspektyvą. Diskusijų metu socialinis skyrius priėmė direktyvas dėl integracijos gerinimo. Jose numatyta mažinti etninę atskirtį, užkirsti kelią išskyrimui, sudaryti sąlygas integracijai, remti socialinę ir kultūrinę kompetenciją bei sudaryti sąlygas sambūviui be prievartos.

Reikia pripažinti, kad nors migracijos istorija ilga, vis dar nėra vienojų galimybių naudotis visuomeniniais resursais ir egzistuoja teisinė nelygė tarp vokiečių ir ne vokiečių kilmės žmonių.

Vokietijos susivienijimas ir su juo susiję visuomeniniai ir ekonominiai pokyčiai sustiprino konfliktus tarp vietinių ir atvykusių žmonių.

Užsieniečių gyvenimo sąlygos vis dar prastesnės negu vokiečių. Nors jie gyvena labiau susispaudę, bet moka didesnę nuomą už kvadratinį metrą. Atvykėlių statusas žemesnis. Su užsieniečių vaikais darželiuose elgiamasi pagal tos tautos gyventojų skaičių. Tas pats atsitinka ir užsieniečių jaunimui mokyklose. Bendruomenės planavimo, susijusio su vaikais ir jaunimu, tikslas – sukurti prielaidas, kad visi vaikai, jaunimas ir jų šeimos turėtų vienodas galimybes integruotis atsižvelgiant į skirtingus poreikius ir garantuojant sąlygas pilietiniam dalyvavimui. Vykdam bendruomenės planą vaikams ir jaunimui turėtų būti panaikinta struktūrinė atskirtis ir sudarytos sąlygos lygiateisiam buvimui kartu. Nuo to priklauso, be kita ko, rasizmo, prievartos, nusikalstamumo ir narkomanijos įveikimas, mokyklinė ir profesinė integracija ir visų tikslinių grupių savitarpio pagalbos stiprinimas.

Teisinį pagrindą suteikia minėto įstatymo 9 paragrafo 1 ir 2 skyrius. Ir nors minėtų skyrių nuostatose nėra išskirtinai paminėti užsieniečių vaikai ir jaunimas, jie priklauso tikslinei grupei.

Patirtis rodo, kad migrantai, jei jie nebuvo išskirtinai paminėti kaip tikslinė grupė, dažniausiai dingsta iš akiračio, pamirštami ir iškrenta iš tolesnės veiklos. Savo iniciatyva Miuncheno miestas rodo, kad teisiniai pagrindai gali būti daug plačiau aiškinami, tačiau tam reikia politinės valios.

Direktyvose taip pat formuluojamas tikslas skatinti vokiečių ir atvykėlių šeimas „ruošti patiems ir rengti vaikus gyventi skirtingų kultūrų visuomenėje bei remti tam reikalingus procesus“.

Kad tai įvyktų, turi būti išsiaiškinti atvykėlių poreikiai bei sukurta atitinkama pasiūla. Nustatant poreikius reikia įtraukti ir etnines grupes.

Tačiau ir daugumos visuomenė – o labiausiai valdymo organai, socialinės tarnybos ir pripažintos socialinės visuomeninės tarnybos – turi mokėti atlikti socialinę ir kultūrinę vertimą. Išvada – reikia ilgalaiškės refleksijos apie kultūrinį darbą su vaikais ir jaunimu.

Kultūrinei kompetencijai tobulinti reikia ugdyti asmenybę, kuri, iš vienos pusės, tenkina specifinius dalykinius reikalavimus, o iš kitos pusės, vertybes susieja su socialiniais ir politiniais tikslais. Visų pirma reikėtų kalbėti tokiomis temomis:

- tam tikros kultūros įtaka elgesio ir vadovavimo stiliui;
- kultūrinės kompetencijos tobulinimas situacijoms įvertinti;
- kultūriniai išteklių dirbant komandoje;
- migracijos įtaka visuomenės gerovei.

Ataskaitos ir dokumentai, parašyti remiantis vykdytais projektais, skirtais kultūrinei kompetencijai tobulinti, rodo, kad vykdant projektą reikia atsižvelgti į kelis principinius aspektus.

Programos turi būti ilgalaiškės. Eseno miestas kultūriniu atvirumu susirūpino prieš 20 metų.

Struktūrinių ir organizacinių sąlygų kaita turi būti susieta su individualios kultūrinės kompetencijos tobulinimu.

Norint realizuoti kultūrinės kompetencijos ir kultūrinio atvirumo pagrindinius tikslus, būtina, kad vadovybė juos suprastų ir remtų, o darbuotojai – suprastų ir įgyvendintų, t.y. būtų laikomasi principo – iš viršaus į apačią ir iš apačios į viršų.

Kultūrinės kompetencijos tobulinimo renginiai dažniausiai buvo finansuojami šalies arba Europos Sąjungos programų pilotinių projektų. Kultūrinio ugdymo programų finansinis rėmimas turėtų būti įtrauktas į nuolatinį biudžetą, kad tos programos būtų tęstinės ir turėtų didesnį poveikį.

Leidinio skyrelyje *Siūlo praktikai* pristatoma 10 kultūrinės miesto politikos rekomendacijų, kurias Vokietijos leidiniuose surado ir mums pateikė šio straipsnio autorė.

Literatūra

1. Besamusca-Janssen, M., Scheve, S. (1999): *Interkulturelles Management in Beruf und Betrieb*. Frankfurt.

2. Breitkopf T., Schweitzer H. (2000): Was kann interkulturelle Kompetenz in kommunaler Verwaltung und Gemeinwesenarbeit bewirken?. In: Interkulturelle Kompetenz in Kommunalverwaltung und Gemeinwesenarbeit. Kommunaler Workshop der Stadt Göttingen 30.9. und 1.10.1999. Dokumentation. 2000.
3. Brüning G., Jungk S. (2003): Interkulturelle Kompetenz – Ein Fortbildungs- und Beratungsangebot für den verbesserten Dialog zwischen Verwaltung und MigrantInnen in der Kommune (in Vorbereitung).
4. Krummacher M. (2002): Gutachterliche Stellungnahme zur Handreichung „Förderung des zivilen Dialogs“ und Empfehlungen für die Entwicklung des Curriculums Civil Dialog. Unveröffentlichtes Manuskript. Bonn.
5. Landeszentrum für Zuwanderung (2001): Interkulturelle und antirassistische Trainings – aber wie? Konzepte, Qualitätskriterien und Evaluationsmöglichkeiten. Solingen.
6. Miteinander – Erfahrungen mit Betzavta.(1997): Ein Praxishandbuch auf der Grundlage des Werks „Miteinander“ von Uki Maroshek, Adam Institut. Jerusalem, in der Adaption von Susanne Ulrich, Thomas R. Henschel und Eva Oswald. Gütersloh.
7. Pröhl M., Hartmann H. (Hrsg.)(2002): Strategien der Integration. Handlungsempfehlungen für eine interkulturelle Stadtpolitik. Bertelsmann Stiftung.
8. Riehle, E. (2001): Interkulturelle Kompetenz in der Verwaltung? Wiesbaden.
9. Sozialreferat München (2000): Leitlinien für eine interkulturell orientierte Kinder- und Jugendhilfe.
10. Stadt Essen (1999): Konzept für die interkulturelle Arbeit in der Stadt Essen. Informationen und Berichte zur Stadtentwicklung Nr. 100.
11. TiK-iaf-Berlin (2001): „Interkulturelle Öffnung“ als Integrationsstrategie für die Verwaltung. Dokumentation des Fachgesprächs am 21.September 2001. Berlin.

Pilietinis dialogas: vietos bendruomenės, savivaldybės ir persikėlėlių bendrijos santykiai

---

CLAUDIO ROSSI

Romos savivaldybės tarptautinių ryšių skyriaus vedėjas

Nagrinėjant klausimą apie etnines mažumas Italijoje, yra svarbu remtis Romos pavyzdžiu, nes Romoje, didžiausiame Italijos mieste, gyvena daugiausia užsieniečių, be to, čia įsikūrusi Italijos vyriausybė ir visos pagrindinės institucijos, tarp kurių ir Vatikanas – visų katalikų dvasininkų būstinė.

Dar Antikos laikais Roma buvo prieglobstis daugybei užsieniečių – piligrimams, kariams, menininkams bei mokslininkams, bet tik per paskutinius kelerius metus suvokta, kad miestas vėl tapo nuolatine gyvenamąja vieta žmonėms, turintiems labai skirtingas geografines, istorines bei kultūrinės šaknis. Roma virto įvairiaučiu bei daugia-kultūriu miestu.

Tai suvokta apie 1990 metus, kai Italija tapo patrauklia imigracijai šalimi, o pati Roma iš piligrimų, turistų ir diplomatų miesto virto miestu, priimančiu imigrantus iš viso pasaulio: nuo Viduržemio jūros šalių ir Balkanų iki Afrikos, Pietų Amerikos ir Tolimųjų Rytų (Bangladešo, Šri Lankos, Indijos, Kinijos, Filipinų ir kt.).

Nuo to laiko pasidarė svarbu ne tik atkreipti dėmesį į šio imigrantų

miesto kultūrinės įvairovės specifiką, bet ir vietos savivaldybės lygiu mokėti spręsti etninius klausimus.

Iš pradžių, kadangi padėtis buvo kritiška, buvo stengiamasi patenkinti esminius poreikius. Bet greitai tapo aišku, kad Italija (Roma čia ne išimtis) tapo ne tik tranzito valstybe, kaip iš pradžių buvo linkę manyti valdžios bei mokslo žmonės. Daugelis imigrantų likdavo gyventi Italijos miestuose, todėl kilo didžiulis socialinių institucijų poreikis. Tai supratęs, susirūpinta imigrantų autonomija, nes priešingu atveju būtų kilusi grėsmė išsekinti sukurta šalies gerovę. Reikėjo naujų institucijų: 1993 m. buvo sukurta Centralizuota speciali imigracijos tarnyba, kuri nuo 1995 m. ėmė vykdyti pirmąsias trejų metų užsieniečių integracijos programas. Buvo formalizuota veikla, kuri apėmė įdarbinimo skatinimą, kultūrinę integraciją ir veiklios netradicinės vaikų švietimo sistemos sukūrimą.

1998 m. sukurta kita, integracijos koncepcija. Pirmą kartą užsieniečių statuso įstatymas atitiko integracijos tikslus, nors realiai šis įstatymas buvo ribotas. Jis iš esmės pripažino kelių miestų, kurie norėjo spręsti savo imigrantų bendruomenės problemas, iniciatyvų naudingumą ir teisėtumą. Per vėlesnę trejų metų programą, kuri truko iki 2001 m., Roma savo įprastą veiklą pavertė integruotomis paslaugomis (imigrantų įdarbinimo skatinimas, imigrantų vaikų integravimas, imigrantų vaikų kultūrinių ištakų stiprinimas, kultūrinis tarpininkavimas miesto tarnybose, kompleksinių kultūrinės užsieniečių ir Romos gyventojų integracijos iniciatyvų išbandymas).

1993–2001 m. periodas ypatingas tuo, kad savivaldybė, išskyrus kai kuriuos bendrus pasiūlymus, iš pradžių net nekūrė elgesio su imigrantais politikos, nes dar nežinojo, jog miestas jau virsta įvairiaetniu ir daugia-kultūriu.

Tik tada, kai meru buvo išrinktas Walteris Veltronis, miesto taryba suvokė šį faktą ir pripažino jo svarbą. Pagrindinis politikos tikslas vėl buvo nukreiptas į socialines paslaugas. Integruotų paslaugų logika, likusi po mero pirmtako, išsivystė į vietos pilietybės pripažinimą. Užsieniečiai (ir imigrantai, ir ne imigrantai, tie, kurie gyvena geromis sąlygomis, ir tie, kurių sąlygos buvo blogos) daugiau neturėjo teisės gauti miesto paslaugų remdamiesi savo specifiniais poreikiais, jie gavo paslaugas todėl, jog apsisprendė gyventi šiame mieste. Dabar jie galėjo naudotis tiek Vyriausybės,

ties miesto paslaugomis: jiems buvo leidžiama dalyvauti priimant sprendimus dėl miesto ir Vyriausybės paslaugų.

Mano nuomone, tokia praktika reikštų, kad politinės jėgos ir vietos administracija užbaigia pereinamąjį laikotarpį nuo valdymo iš viršaus į apačią, kai išrinktasis organas nustato savo valią, prieš valdymo, kai remiamasi pilietinio dalyvavimo strategija ir į valdymą įtraukiami ir neatstovaujantieji visuomenės nariai.

Dabar panagrinėsime, kaip tai atsiliepė politikos tikslams bei konkrečiai veiklai, turėdami omeny, žinoma, kad tai dar tik pati pradžia. Svarbiausia, mes turime pabrėžti faktą, kad „teisės“ nepakeičia „poreikių“, bet eina kaip priedas prie jų. Imigrantai, kurie dėl bet kokios priežasties tampa tiek materialių, tiek psichologinių negandų aukomis, ir toliau gauna socialinę paramą kaip ir kiekvienas Romos gyventojas. Skirtumas yra tas, kad dabar migrantai netampa socialiai remtini vien dėl to, kad jie yra užsieniečiai. Apytikriai Romoje gyvena 250–260 tūkst. užsieniečių. Jei jie visi iš tiesų labai vargsta, jei galima būtų dėti lygybės ženklą tarp žodžių „imigrantas“ ir „socialinės paramos poreikis“, tada socialinės pagalbos sistema jau kurį laiką būtų buvusi ištikta krizės. Todėl Socialinio reguliavimo planas, kuris išreiškia integruotą miesto politiką, patenkina skirtingus įvairių vartotojų, taip pat ir imigrantų, poreikius.

Kaip to pasekmė, savivaldybės rūpinimosi užsieniečiais politika nebėra vien solidarumo su pagalbos prašančiais išraiška, bet ir užsieniečių teisių, kurios buvo tik iš dalies tenkinamos, pripažinimas. Tai paaiškina miesto iniciatyvą atsižvelgti į užsieniečių teises dalyvauti valdymo procese. Užsieniečiai pripažįstami kaip vietos visuomenės vystymosi dalyviai, kadangi jie yra ekonominių gėrybių gamintojai ir vartotojai. Ir ne tik todėl, kad jie patenkina darbo rinkos poreikius, kurių patys italai jau nebeatenkina, arba ne tik todėl, kad jie moka mokesčius.

Šios idėjos lėmė institucinį pertvarkymą: meras įsteigė tautybių reikalų kanclerio pareigybę ir kanclerio veiklos planas buvo vienbalsiai patvirtintas miesto taryboje. Šis planas atitinka prieš tai išsakytus principus. Jau jo pavadinimas „Roma ateityje: integracijos sutartis – orientyras ir daugiatautiškumo proceso galimybės“ sudarė galimybę suprasti etninę politiką.

Pagrindinės sąvokos yra šios:

- ateitis;
- sutartis;
- integracija;
- galimybės;
- procesas.

Ateitis. Tai, kaip sprendžiamos etninės problemos mieste dabar, nulems vietinės bendruomenės vystymąsi ateityje, taigi ir Romos gyvenimo kokybę.

Sutartis. Neįmanoma konceptualizuoti ir iki galo įvykdyti politikos be suinteresuotų šalių dalyvavimo. Todėl etninė politika turi būti vykdoma sutariant vietinei valdžiai bei imigrantų bendruomenėms.

Integracija. „Integruoti“ nebūtinai reiškia globoti, padėti, palaikyti, palengvinti. Tai reiškia šį tą daugiau – tiesioginį galinčio ir norinčio integruotis subjekto dalyvavimą.

Galimybė. Tautinė politika suteikia vystymosi galimybę vietinei politinei, ekonominei ir socialinei sistemai. Ir ne tik iš etnių ar solidarumo paskatų.

Procesas. Kaip tik dėl to, kad suteikia vystymosi galimybę, kultūrinė įvairovė turi būti palaikoma, kadangi tai labai dera su bendra pilietinio vystymosi politika.

Integracijos sutartis – tai valdymas įtraukiant visus, suprantamas kaip dalyvių (šiuo atveju imigrantų bendruomenių) pilietinio dalyvavimo visapaimančiame miesto gyvenimo gerinimo procese modelis, o ne tik savivaldybės sprendimo priėmimo mechanizmas.

Įtraukti imigrantus į veiklą kartu su Romos gyventojais reiškia suprasti, kad daugiaetniškumas yra kiekvieno prisidėjimas prie visų labo. Šis įtraukimas yra daugiau negu solidarumas ir pilietinio dalyvavimo mechanizmas. Jis priverčia italus ir užsieniečius prisiimti atsakomybę už strategiją ir plėtros iniciatyvas.

Sudėdami kartu šios sutarties elementus, mes norėjome nueiti toliau nei paprastas valdymas įtraukiant visus ir aptarti integracijos temą. Italijoje nėra nacionalinio integracijos modelio, kadangi kiekviena savivaldybė gali rinktis savo kelią. Viena vertus, tai leido laisvai pritaikyti politikos kryptis vietos sąlygoms, bet kita vertus, ši nauja situacija, kuriai vietos administracija buvo visai nepasiruošusi, paliko politikus be patikimų vei-

kimo gairių. Dėl tos priežasties sutartis tampa lyg kokių integracijos modeliu toms bendruomenėms, kurios pritaria besikuriančių įvairiausių bendruomenių pokyčiams. Šis modelis remiasi trimis principais: pilietiniu dalyvavimu, užsieniečių buvimo teigiamu vertinimu, daugiaetniškumo ir daugiakultūriškumo įtakos gyventojų gyvenimo kokybei pripažinimu.

Integracijos sutartis įgyvendinama per sutartis su piliečiais. Ji turi atitinkamų tikslų ir strategiją.

Kontraktas su užsieniečiais. Kultūrinės situacijos valdymas įtraukiant vis susiejamas su miesto įvairiautiškumu.

Kontraktas su miestu. Socialinis-ekonominis vystymasis vyksta dalyvaujant užsieniečiams ir kultūrinė įvairovė, kurią miestui suteikia užsieniečių buvimas, vertinama teigiamai.

Kontraktas su visais piliečiais. Garantuojama tiek užsieniečių (kultūrinis matomumas, diskriminacijos nebuvimas), tiek Romos gyventojų (kultūros paslaugų kokybė, skirta visiems miestiečiams) gyvenimo kokybė. Ypač pabrėžiame, kad Kontrakto su užsieniečiais tikslas yra pasiekti reikiamą santykių tarp administracijos ir užsieniečių skaidrumo, visapusiškumo ir pasitikėjimo lygį. Jei nėra šių elementų, gali atsirasti piliečių nepasitikėjimas, nusivylimas ir nesuinteresuotumas.

Šia prasme kaip tik politika turi prisitaikyti prie tautinės situacijos ir laikytis principų, kurie turi būti bet kokios politinės ar administracinės veiklos pagrindas. Tie principai yra tokie: *atvirumas, pilietinis dalyvavimas, atsakomybė, efektyvumas ir darna.*

Dėl atvirumo, atsakomybės, efektyvumo ir darnos. Svarbu sukurti interneto puslapį, kuris gali būti sujungtas su Romos miesto puslapiu. Tai suteiks informaciją apie visą veiklą, kurią įvairios miesto struktūros teikia užsieniečiams, kartu nurodant, kas yra atsakingas už šias veiklos kryptis. Kitas puslapis turi būti sukurtas kitiems departamentams – viešojo administravimo, diplomatinį atstovybių bei institucijų, atliekančių patikimus tyrimus bei užsiimančių statistika. Į trečią puslapį reikėtų įdėti informaciją, kurią teikia pačios užsieniečių bendrijos.

Dėl temos apie dalyvavimą. Šį rudenį mes organizuojame pirmus atvirus visiems užsieniečiams patarėjų (be balso teisės) rinkimus, patarėjai atstovaus Romoje gyvenantiems užsieniečiams. Jų funkcija bus perduoti vyriausybei užsieniečių požiūrį. Be šito, mes planuojame suformuoti asamblėją, kuri bus sudaryta iš įvairių etninių grupių atsto-

vų bei vietos gyventojų, kad palaikytų ryšį tarp administracijos bei tautinių bendruomenių patarėjų. Šiuo metu yra daug įvairių iš užsieniečių sudarytų grupių, dirbančių su administracija šiose specifinėse srityse: kanclerio rinkimų, asamblėjos suformavimo, dalyvavimo bendruomenės inicijuotoje veikloje, miestui reikalingų profesijų, kurioms svarbi kultūrinė kompetencija, identifikavimo, taip pat identifikavimo, kokių mokymų pageidauja darbdaviai.

Kontraktas su miestu (socialinis-ekonominis vystymas dalyvaujant užsieniečiams bei pačios daugialypės kultūros vertinimas, miestui tai pripažįstant) turi tikslą parodyti, kad ekonominis, pilietinis ir demokratinis miesto vystymasis gali stipriai priklausyti nuo užsieniečių, kurie pasirinko mūsų miestą gyventi kaip gamintojai ir vartotojai.

Integracijos sutartis vertina potencialius vaidmenis, kuriuos užsieniečiai gali atlikti miestui vystyti, o ne norą būti traktuojamiems kaip silpniems piliečiams. Tai iš tiesų nauja veiklos sritis miesto vyriausybei, realizuojama ne tiesiogine galia, bet orientuojant ir įtraukiant įvairius subjektus į vietos ekonominį vystymąsi. Dėl šios priežasties mero pateikta vystymosi strategija turi tris komponentus.

Parama gamybai, įtraukiant užsieniečius. Dabar mes tiriamo galimybę profesionaliai akredituoti kultūrinius tarpininkus, kurie dirba miesto tarnybose, taip pat tiriamo, kokia būtų ekonominė nauda, jei pasiūlytume tokias kultūrinių tarpininkų paslaugas viso miesto tarnyboms. Tai apima sutartis su vietos verslininkais, amatininkais ir prekyautojais dėl užsieniečių įdarbinimo, kad būtų galima didinti ir gerinti gamybą.

Užsieniečių legalaus įdarbinimo palaikymas. Užsienio darbuotojai iš darbo rinkos gauna pajamas, kurios savo ruožtu padeda vystyti vietinę ekonomiką, o naujas verslas kiekvienam sukuria naujas įsidarbinimo galimybes. Šios srities palaikymas ir augimas reiškia, kad palaikomas įprastas užimtumas ir kylama iš šešėlinės ekonomikos, priešingu atveju šešėlinė ekonomika taptų neišvengiama būtinybe. Dabar šia kryptimi vystomos trys iniciatyvos. Pirmoji, kuri jau prasidėjo, rūpinasi formaliu kultūrinių profesijų pripažinimu bei šios srities stažuočių palaikymu. Antroji, kuri jau taip pat pradėta, suteikia jauniems imigrantams stipendijas kultūrinių kursų studijoms universitetuose. Trečioji rūpinasi į įdarbinimą orientuotų kultūrinių mokymu ir profesiniu kitų viešų institucijų mokymu.

Kultūros internacionalizavimo palaikymas. Šiuo terminu mes neturime min-

tyje nei vietos ekonomikos pajėgumo pritraukti užsienio investicijas, nei Romos konkurencingumo prieš kitas Europos metropolijas, nei aukštai kvalifikuotos darbo jėgos (kilusios iš tarptautinės vadybos sluoksnių ar diplomatų) judėjimo. Vietoj to mes kalbame apie kompleksinę kompetencijų sistemą, galinčią sukurti tikrų inovacijų. Mes manome, kad artimoje ir tolimoje ateityje gali atsirasti komercinių kontaktų su užsieniečių kilmės šalimis, jį palengvina informacinės ir modernios transporto sistemos, numatome „lygios ir bendros“ komercijos vystymąsi (tai Italijoje dar tik prasideda), taip pat užsieniečių kilmės šalių „žinau kaip“ panaudojimą prekėms ir paslaugoms vystyti, imigrantų vaikų švietimą ir mokymą, užsieniečių lingvistinių kompetencijų panaudojimą tarptautinėje komercijoje.

Kol šios iniciatyvos įgaus realų struktūrinį pagrindą, mes manome, kad būtina sukurti sąlygas, kuriose užsienio kultūros sklistų, būtų vietos sistemos suprastos ir priimtose. Dėl šios priežasties sukūrėme visą pluoštą pristatymų religijos, papročių ir užsienio bendrijų problematiškos integracijos klausimais viename centre, kuris yra lygiai toks pat reikšmingas, kaip ir *Kapitolijus* – pastate, kuriame įsikūrusi Romos miesto vadovybė. Taip pat prasidėjo įvairūs nerežisuoti susitikimai įvairių švenčių progomis, pavyzdžiui, kinų Naujųjų metų, religinio festivalio Sik proga. Užsieniečių bendruomenės lankosi muziejuose, ten rengiami susitikimai, ypač tuose muziejuose, kur rodomi su jų kultūra susiję eksponatai.

Be šių iniciatyvų, iš karto garantuojančių viešumą, dar yra tos, kurios yra labiau struktūrinės: tai jau pradėti eksperimentai įvairialypės paskirties kultūrinių paslaugų centre, kur sudaromos galimybės visiems šios teritorijos piliečiams pažinti vieniems kitus per kultūrinės ir švietimo iniciatyvas (tiek italų kalbos ir kultūros, tiek užsieniečių kilmės šalių kalbos ir kultūros). Įtraukti į darbotvarkę ir susitikimai bendrų profesinio lavinimo programų rėmuose. Tarptautiniai kultūros namai, kaip įprasta kituose Europos miestuose, tarnaus visų piliečių, o ypač užsieniečių organizacijų labui. Toks integruotas tinklas skatins užsieniečius užsiimti leidybine ir menine veikla. Galiausiai vystymosi kontraktas nereiškia atskiros, specialios politikos, taikomos užsieniečiams, bet skatina traktuoti užsieniečius kaip darbininkus, verslininkus, vartotojus ir gamintojus, kaip ir visus kitus piliečius, taigi įteisina jų visapusišką dalyvavimą Romos miesto vystymosi procese.

Kontraktas su visais piliečiais (gyvenimo kokybė įvairiakultūriame mieste, užsieniečių kultūrinis matomumas, diskriminacijos nebuvimas, kultūrinės paslaugos visiems Romos gyventojams) rodo, kad visi – senieji Romos gyventojai bei užsieniečiai – gyvena daugiataučia mieste, kad mes jau žinome, kad ateitis nebus panaši į praeitį. Tai, *kaip* mes gyvensime ir tvarkysimės šioje kultūrinėje realybėje, ir yra šio kontrakto tema, šįkart jau su visais piliečiais kartu, nes čia akcentuojamas poreikis naujų santykių (tiek kasdienių, tiek ilgalaikių) tarp Romos gyventojų ir užsieniečių, tarp visų gyventojų bei miesto paslaugų tiekėjų. Tikslas yra įvairiataučio miesto evoliucija be kliūčių, trukdžių ir nesusipratimų, tokio miesto, kuris galiausiai taptų kur kas patrauklesnis tiek seniesiems, tiek naujesiems miestiečiams.

Šios iniciatyvos bus išplėstos visoje teritorijoje, jų tikslas – stimuliuoti kontaktus ir tiek užsieniečiams, tiek Romos gyventojams leisti vadovauti bendrai veiklai tam, kad būtų galima sukurti galimybę pasikeisti nuomonėmis ir papročiais, kad užsieniečiai, o ypač jų vaikai, jaustų, jog jų dalyvavimas miesto kultūros gyvenime yra svarbi jų pačių buvimo Romoje dalis.

Kiekvieną dieną Romoje gyvenantys ir dirbantys užsieniečiai susitinka Romos miesto tarnautojus. Mes neturime užmiršti, kad šių susitikimų metu gali pasireikšti diskriminacinės apraiškos, net tarnautojams ir stengiantis to išvengti. Mes tik galime pasakyti, kad dažnai pačios miesto vadovybės sukurtos normos ir procedūros gali kurstyti tokią diskriminaciją. Kaip atsakymas į tokią grėsmę, Romoje neseniai įkurta Diskriminacijos stebėjimo tarnyba. Tarnybos tikslas – užtikrinti, kad administracijos pastangos skatinti kultūrinę politiką nenueitų niekais ir priešintųsi diskriminacijai, siekiama nurodyti tinkamą elgesį, jei anksčiau buvo kitokių atvejų. Mes norime pasiekti, kad miesto tarnybos adekvačiai reaguotų į realius miesto gyventojų poreikius, kad tarnybos turėtų reikiamą struktūrą ir organizacinį lygį, kad jos vykdytų savo pareigas užsieniečiams su reikiamu išmanymu.

Svarbiausia yra išvengti paslaugų suskirstymo – tai saviems, o tai užsieniečiams. Viešajam administravimui svarbu stiprinti egzistuojančių paslaugų profesinį, technologinį ir organizacinį aspektą. Kitaip tariant, reikia atnaujinti paslaugas, kad šios atitiktų naujųjų vartotojų poreikius. Tai svarbu kalbant apie kultūrinio tarpininkavimo tapimą profesija, nes ji

aktuali visoms miesto struktūroms, bet yra per daug specifiška ir kompleksiška, jog kultūrinę kompetenciją įgytų pavieniai vartotojai. Dar daugiau, mokant miesto tarnybas taip pat galima eksperimentuoti, taikant įvairias kultūrinių tarpininkų akreditacijas. Turime pripažinti, kad įtraukti administraciją į tokią veiklą anaiptol nėra lengva. Paslaugos dėl kultūrinių vertybių funkcionuoja labai savitai, jas lemia įvairios aplinkybės.

Bet kai miesto gyvenimo kokybės vertinimo sprendžiamuoju faktoriu mi tampa siūlymo kokybė, būtina, jog šiam kompleksiniam planui rutuliojantis ypatingas dėmesys būtų skirtas metodologijų, procesų ir rezultatų eksperimentams ir inovacijoms taip, kad būtų užtikrintas planavimo, vadybos, organizavimo ir paslaugų rezultato efektyvumas kultūrinių vertybių prasme. Tokių inovacijų ypač reikia Integracijos sutarties sėkmei. Tuo pat metu jos yra santykinai nežinomos, kaip ir pats daugiaetniškumas.

Imigrantai: lavinimas ir integracija

DR. CARLA BAROZZI

Romos liaudies universiteto italų kalbos dėstytoja

Nuo aštuntojo dešimtmečio antrosios pusės iki šių dienų vis auganti imigracija pastebimai pakeitė Italijoje socialinę ir ekonominę struktūrą. Palyginti su kitomis Europos šalimis, Italijos imigracija yra „jauna“ – 80% imigrantų amžius neviršija 40 metų. Pagal gimtąją kalbą arba socialinį – kultūrinį identitetą iš 10 imigrantų 4 yra europiečiai, 3 afrikiečiai, 2 iš Azijos, 1 amerikietis.

Visų Italijos imigrantų poreikiai yra panašūs: išmokti italų kalbą, kad galėtų bendrauti ir imtis veiklos, kaip galima greičiau įsitraukti į socialinį gyvenimą ir darbo rinką. Būtinai reikia gauti italų kalbos mokėjimo sertifikatą ar pripažintą studijų dokumentą. Juos išduoda įvairios suaugusiųjų švietimo institucijos, tiek valstybinės (pvz., teritoriniai nuolatinio mokymosi centrai), tiek privačios. Imigrantus mokanti institucija yra ir Romos liaudies universitetas.

Šiuose centruose imigrantams dėstomas italų kalbos kursas L2. Pagrindinis darbo su imigrantais principas yra *priėmimas*, tai plati sąvoka, nereikėtų jos painioti su pokalbiu arba bandymu įvadininiu testu išsiaiškinti kursų lankytojo žinias ir gebėjimus.

Sužinoti kursų lankytojo gebėjimus labai svarbu siekiant parinkti tinkamą mokymo strategiją. Kursų lankytojo gebėjimai, charakterio savy-

bės, žinių lygis ir „nežinojimo zonos“ daro įtaką dėstytojų metodams ir formoms. Bet *priėmimas* reiškia kur kas daugiau. Tai ir dėstytojo pagalba imigrantui suvokti savo paties kultūrinį bagažą, kuriuo jis gali sėkmingai naudotis toliau mokydamasis ir gyvendamas.

Priimti reiškia taip pat susipažinti su Italijos buitės kultūra, jos įvairove, su savo teisėmis ir galimybėmis paslaugų bei socialinėje srityje, ši sąvoka apima kultūrinių mainų užmezgimą, kultūrų panašumų bei skirtumų gretinimą bei atskleidimą.

Priimti imigrantui reiškia domėtis aplinka, kurioje jis gyvena, dirba ir mokosi, domėtis tos aplinkos kultūra ir kalba. *Priimti* galima pakeisti junginiu *kartu ir turtėti*, t.y. mokantis italų kalbos gilintis į savo gimtąją kalbą bei kultūrą. Būtina vengti lingvistinio rasizmo arba tiesioginio gimtosios kalbos posakių perkėlimo į italų kalbą, todėl ugdant imigrantus dėstytojo vaidmuo labai svarbus. Jis turi rasti keletą aspektų nagrinėti kultūrinei veiklai: gretinti įvairias kultūras, interpretuoti jų skirtumus ir panašumus, nes jie abipusiškai turtina kultūras. Dėstytojas turi padėti suvokti, kaip mes matome kitus ir kaip kiti mato mus, ardyti stereotipus ir išankstinių nusiteikimą, kurie dažnai lemia mūsų požiūrį į kitą.

Kiekvienas iš mūsų gali būti dviejų kultūrų tarpininku, nepriklausomai nuo to, kas mes esame – dėstytojai ar atsakingi valstybės asmenys. Kiekvienas galime prisidėti prie geros darbo atmosferos, abipusės pagarbos ugdymo, klausymosi gebėjimų formavimo. Kalbėdamiesi ir bendradarbiaudami, įveikdami sunkumus, mes galime lengviau atpažinti konfliktus ir ieškoti būdų juos nugalėti.

Pagrindiniai suaugusio imigranto ugdymo žingsniai yra *priėmimas* (placiaja žodžio prasme), turimų žinių ir gebėjimų įvertinimas, spragų nustatymas, ugdymo sąlygų analizė ir kūrimas, ugdymo krypties parinkimas bei formalaus arba neformalaus mokslo liudijimo (vidurinio ar aukščiausio lygio leidimo, lingvistinės kompetencijos pažymėjimo) gavimas.

Imigrantą ugdyti galima ne tik mokant kalbos, bet ir kitais būdais.

Imigrantui svarbu išmokti bendrauti žodžiu ir raštu tokiomis temomis kaip *darbas, šeima, sveikata, mokykla*. Jis turi gebėti pasakyti, ką gali daryti, paklausti, kur jam kreiptis, kaip užpildyti kokią nors formą ir pan. Tačiau kad visiškai integruotųsi į aplinką, neužtenka vien tik mokėti kalbą. Mokydamasis imigrantas turi susiformuoti ir praktinius gebėjimus. Jeigu pavyzdžiu imsime temą *Darbas*, tai imigrantas turi išmokti ne tik supras-

ti, ką jam siūlo prekyvietė, esanti jo gyvenamajame rajone. Jis taip pat turi susipažinti su teisėmis, kurios saugo imigrantų darbą, įvairiomis darbo sutarčių rūšimis, atlyginimų mokėjimų formomis. Jis turi mokėti perskaityti arba parašyti paraišką ar pasiūlymą darbui, prisistatymo laišką, gyvenimo aprašymą ir eiti į pokalbį dėl darbo. Jis taip pat turi išmokti rasti informaciją apie darbą, reikiamas struktūras bei įstaigas, darbo agentūras ir ieškoti darbo internete.

Ugdant imigrantus gali dalyvauti visi: visuomeninės tarnybos, asociacijos, privačios įmonės gali jungtis į *kultūros tinklą*, kuriame kiekvienas žmogus yra vertingas, o jis pats ir jo poreikiai yra gerbiami.

Išsilavinimas bendruomenės lyderio kvalifikacijai gauti

MICHAEL LUETCHFORD

Šiaurės Vakarų Londono koledžas

Bendruomenės lyderių mokymo programa pradėta kaip partnerystės tarp Šiaurės Vakarų Londono koledžo ir Midlseksio universiteto Socialinių mokslų departamento projektas.

Programos tikslas – pasiūlyti universiteto pripažintą akademinę kvalifikaciją individualiems asmenims, kurie arba patys dirba bendruomenėje, arba palaiko etnines mažumas ar migrantų organizacijas, arba šiame sektoriuje tarnauja kaip savanoriai.

Šiai kvalifikacijai suteikiamas podiplominių studijų pažymėjimas, paprastas bendruomenės lyderio pažymėjimas arba aukštesnio lygio bendruomenės lyderio diplomas. Studijos pasirenkamos priklausomai nuo ankstesnio išsilavinimo, rezultatų ir akademinio parengtumo. Abiejų mokymo lygių studijų modelis toks pat, bet skiriasi užduočių ir kurso darbų kiekis. Abiejų lygių studentai turi galimybę siekti Midlseksio universiteto aukštesnės pakopos magistro laipsnio.

Šiaurės Vakarų Londono koledžas suteikia universiteto pradžios lygio kvalifikaciją ir siūlo profesinės kvalifikacijos programas bei tęstinį profesinį studentų ugdymą. Šie studentai paprastai yra vyresni nei 21 metų vadybininkai, konsultantai ar dirba vadybinį darbą. Koledžas aktyviai bendradarbiauja su Brento bendruomene, šiek tiek su Harrow bendruo-

mene. Jis sulaukė pripažinimo kaip turintis išskirtinę kalbų kursų vietos etninėms mažumoms kultūrinės veiklos ir ugdymo patirtį.

Dėl šio darbo pobūdžio ir svarbos ugdant bendruomenės lyderių iniciatyvą, taip pat todėl, kad juo domisi žmonės, jau turintys vietą bendruomenėje ir darantys jai įtaką, koledžui buvo svarbu susijungti su Midlsekso universitetu. Šis koledžo ir universiteto ryšys numatytas strateginiame plane kaip galimybė ateityje stiprinti vietos bendruomenių grupes Brente ir šalia jo.

Programa yra neakivaizdiniai kursai, jie tęsiasi vienus akademinius metus vieną dieną per savaitę. Mokymo programą sudaro trys skirtingi moduliai, dėsto dėstytojai iš Šiaurės Vakarų Londono koledžo ir Midlsekso universiteto. Studentai, sėkmingai baigę studijų programą, tampa Midlsekso universiteto diplomantais.

3 modulių struktūra apima:

- bendrus dalykus: kaip tenkinami mažumų grupių poreikiai teikiant pagalbą ir ležiant vyriausybės bei savivaldos įstatymus; taip pat mokoma konkurencinėje aplinkoje gauti dotacijų bei fondų paramos;
- vietos bendruomenės kompetencijas gauti finansavimą ar paslaugas ugdymą; mokymą kurti tokias bendruomenių struktūras, kurios įgytų įvairių vyriausybės lygių pasitikėjimą;
- praktinio dalyvavimo realaus gyvenimo situacijose ir tyrimo projektuose pristatymą vienos dienos konferencijoje, stebint kritiškai nusiteikusiai vietos bendruomenės auditorijai.

Bendruomenės lyderio savybių ugdymas yra įprastos koledžo ar universiteto akademinės programos dalis. Bet koks tinkamai pasirengęs asmuo gali tapti šios programos nariu. Į programą priimama po interviu su jos vadovais. Visa programa – mokymas ir konsultavimas – kainuoja 1800 svarų sterlingų. Paprastai šią programą pasirinkusius studentus finansuoja darbdaviai ar bendrijos, bet pasitaiko, kad studentai už kursus susimoka patys.

Pirmas podiplominių studijų bendruomenės lyderio pažymėjimas ir aukštesnio lygio diplomai buvo įteikti 2000–2001 m. Bandomąją programą rinkosi daugiausia studentai iš Brento rajono Pietų Kilburne; tai specifinė vietos savivaldybės zona, gaunanti miesto atkūrimo lėšų.

2001–2002 m. baigta antroji programa taip pat buvo sėkminga, tačiau ši kartą studentų grupė buvo sudaryta iš įvairių bendruomenių narių ir tai tapo papildomu šių kursų komponentu. Vis dėlto skirtingas studentų išsilavinimo lygis, kilmė, taip pat kalbos mokėjimo (lygi apibrėžia universiteto akademinės programos kokybės standartai) skirtumai kai kuriems studentams neleido gauti pažymėjimo ar diplomo.

Trečioje programoje 2002–2003 m. dalyvavo studentai iš skirtingų bendruomenių. Šioje grupėje buvo jau studijavusių Jungtinės Karalystės universitetuose. Akademinė patirtis bei mokymosi įgūdžiai pasirodė esą didelės pranašumas, pagelbėjęs ir kitiems tų pat grupių studentams. Tačiau svarbiausia problema – suburti įvairiaus kalbos mokėjimo lygio studentus į vieną grupę, kaip reikalauja akademinės universiteto taisyklės, – liko neišspręsta.

Kad nepakankamas kalbos mokėjimas nebūtų išankstinė kliūtis bendruomenės lyderių studijoms, Šiaurės Vakarų Londono koledžas parengė 9 savaičių įvadinį kursą (prasidėjusį 2003 m. balandį). Įvadinio kurso tikslas – nustatyti susidomėjusių bendruomenės lyderio programa asmenų specifinius sugebėjimus ir akademinės reikmes. Į šį projektą įtraukta 30 asmenų.

Midlsekso universitetas taip pat sukūrė naują universiteto pažymėjimo lygio įžanginę bendruomenės lyderio programą. Šiai programai nereikia būtino užduočių atlikimo lygio, kuris nustatytas podiplominių studijų pažymėjimo ir aukštesnio lygio diplomo programose. Šis įžanginis kursas apima daug temų iš bendruomenės lyderių programų, taip pat teikia žinių apie britų istoriją ir pilietybę, socialinį ugdymą, švietimo standartus ir teisinę sistemą.

2003–2004 m. akademiniais metais visiems, pareiškusiems pageidavimą studijuoti, siūlomas įžanginis kursas, po jo studentas turės galimybę aptarti savo pažangą ir nuspręsti, kuri programa būtų tinkamiausia ir geriausiai atitiktų individualius poreikius.

Toks programos kitimas atsižvelgiant į realią situaciją atitinka dar pirmojoje programoje 2000 m. numatytus strateginius tikslus.

Pietų Kilburno bendruomenės konsultantai

MICHAEL SPIKE HUDSON

Londonas, Jungtinė Karalystė

Trumpa istorija

Bendruomenės konsultantai yra visuomeninė įmonė, kurią įkūrė bendruomenės aktyvistai Pietų Kilburne, Brente. Įmonės tikslas – teikti konsultacijas, atlikti tyrimus, vadovauti projektams, administruoti, mokyti, padėti kurti bendruomenę. Visi mūsų nariai priklauso bendruomenei, kuri, be abejo, yra pati margiausia Europoje.

Šią bendruomenės veiklą paskatino Jungtinės Karalystės vyriausybės nutarimas finansuoti socialinę ir ekonominę bendruomenių reformą Pietų Kilburne. Toks finansavimas sudarys sąlygas konsultantų darbui. Tai partnerystės politika, kuri vietos žmonėms turėtų būti naudinga kaip galimybė įsidarbinti. *Bendruomenės konsultantai* sudarys sąlygas sutartims ir įdarbinimui, užtikrindami, kad vietos žmonėms nebūtų jokių kliūčių pasinaudoti šiomis galimybėmis.

Tikslai

Mokymas ir įgūdžiai

Vienas iš *Bendruomenės konsultantų* tikslų – identifikuoti įgūdžius ir naudojant juos padidinti Pietų Kilburno žmonių įdarbinimo galimybes. Kai potencialaus konsultanto įgūdžiai neatitinka to darbo, kurį jis nori dirb-

ti, bus ieškoma tinkamų kursų. *Bendruomenės konsultantai* išsiaiškins mokymosi galimybes ir pasiūš asmenį į tinkamą mokymo įstaigą arba suras konsultantą darbo vietoje. Pagal šią reformą specialistai konsultantai (architektai, inžinieriai ir t.t.) sutiks perduoti savo įgūdžius už bendruomenės užmokestį.

Uždarbīs ir užimtumas

Bendruomenės konsultantai siekia sudaryti Pietų Kilburno žmonėms galiomybę įsidarbinti, įgyti žinių ir patirtį, kad jie galėtų konkuruoti darbo rinkoje. Aštuoni konsultantai, pas mus įgiję žinių ir patirties, jau gavo darbus.

Regeneracijos kokybė

Bendruomenės konsultantų darbas visų pirma buvo skirtas regeneracijos procesui. Kadangi konsultantai neišvengiamai gyvens teritorijoje, kurioje jų darbas davė rezultatų, buvo tikimasi, kad tai didins jų suinteresuotumą.

Paslaugos

Bendruomenės konsultantai daug dirba, kurdami bendruomenę ir siekdami regeneracijos.

Konsultavimas. *Bendruomenės konsultantai* konsultuos regeneracijos projektų klausimais. Jie gauna žinių iš savo bendruomenės narių, turinčių bendruomeninės veiklos patirties. Visi gyvena skurdžiuose rajonuose ir priklauso skirtingoms kultūroms. *Bendruomenės konsultantai* sieks analizuoti bendruomenės regeneraciją, kūrimą ir jos narių dalyvavimą šiuose procesuose ir duos patarimų.

Tyrimai. *Bendruomenės konsultantai* vykdys tyrimo projektus. Tai gali būti anketos, apklausos, konsultaciniai pratimai, darbas su fokusuotomis grupėmis, tam tikros srities stebėjimas, literatūros tyrimas.

Mokymas. *Bendruomenės konsultantai* vadovaus mokymo kursams, seminarams ir kitiems su regeneracija, bendruomene susijusia veikla.

Projektų vadyba. *Bendruomenės konsultantai* kurs ir valdys tam tikrus regeneracijos projektus, įskaitant tokias sritis kaip mokymas, informacijos teikimas, bendruomenės galimybės ir t.t.

Administravimas. *Bendruomenės konsultantai* teiks daug įvairių administracinių paslaugų regeneracijos ir bendruomenės projektams. Tai protokolaavimas, spausdinimas, konferencijų registravimas, raštinės paslaugos.

Renginių organizavimas. *Bendruomenės konsultantai* bus galima pasitelkti planuojant, organizuojant ir vedant viešus renginius – bendruomenės strategijos dienas, konsultacinius renginius, partnerių viešnages, konferencijas, seminarus, informacijos sklaidimą.

Lėšų ieškojimas. *Bendruomenės konsultantai* yra pasirengę naudoti fondų paieškos programą. Dėl šių žinių ir paraiškų rašymo patirties jie gali patarti, kaip ieškoti lėšų.

Naujausi projektai

Bendruomenės konsultantai šiuo metu dalyvauja daugelyje projektų.

Administracinė pagalba. *Bendruomenės konsultantai* protokoluoja ir konspektuoja, teikia paslaugas daugeliui susirinkimų, organizuojamų Pietų Kilburno rajone.

Mokymas. *Bendruomenės konsultantai* vykdo mokymo programą, kuri apima projektų ciklo valdymą ir partnerių, dalyvaujančių socialinės ir ekonominės bendruomenės reformos regeneracijos procese, mokymą vertinti projektus.

Kita *bendruomenės konsultantų* mokymo programa apima rūpinimąsi klientais ir tyrimo metodiką bendruomenėms, kurios nori turėti tyrimo komandą, atliekančią bendruomenės tyrimus ir analizę.

Apklausa. *Bendruomenės konsultantai* dalyvavo apklausoje apie nuomojamą nuosavybę. Gauta 2700 ūkininkų nuomonė, kuri yra regeneracijos *Master Planning* analizės dalis.

Bendruomenės konsultantai taip pat dirba su keletu aprūpinimo gyvenamuoju būstu institucijų, kad ištirtų teikiančių gyventojams paslaugas organizacijų kūrimo galimybes.

Bendruomenės konsultantai neseniai baigė bendrą projektą su Brento benamių narkomanų saviuklos grupe, vadovaujama narkomano. Projektas – tai grupės narių mokymas naudojantis apklausa. Taip buvo galima atlikti tos pačios socialinės padėties žmonių tyrimą ir gauti svarbių duomenų apie vietos valdžios paslaugas benamiams.

Konsultavimas. *Bendruomenės konsultantai* padeda fokusuotai grupei, kad vietos jaunuomenė galėtų išreikšti savo mintis ir nuomonę apie projektą „Sveikata per amžius“. Susirinkime kilo keletas teigiamų idėjų, duosiančių medžiagos didesnei paraiškai Sveikos gyvensenos centrai.

Aplinkos projektai. *Bendruomenės konsultantai* žodį *tęstinis* laiko vienu

svarbiausių, kad jų veikla būtų sėkminga. Pagal vietos darbotvarkės 21 direktyvą *Bendruomenės konsultantai* padeda įgyvendinti sodininkystės klubo projektą „Nuo kastuvo iki šaukšto“. Šią vietinę iniciatyvą, kuri sieja vietos valdžią su mokykla ir gyventojais, remia finansavimo programa, vadinama „Gera pradžia“.

Projektas toks vykęs, kad *bendruomenės konsultantai* šiuo metu padeda ieškoti lėšų ir rengti verslo planą šiai schemai pakartoti kitose mokyklose ir jaunimo centruose ir taip sukurti aplinkos išteklių centrų tinklą.

Vizija

Partnerystė. *Bendruomenės konsultantai* pasirengę pateikti specialią tiesioginės regeneracijos patirties formulę. Ji susijusi su kultūrine ir bendruomenės reakcija į partnerystės susitarimus. Visi mūsų nariai atėję tiesiai iš bendruomenės, kuri, be abejo, etniškai įvairiausia Europoje. Nauja Jungtinės Karalystės vyriausybės iniciatyva skatina bendruomenę, gyventojus ir paslaugų vartotojus priimti sprendimus. *Bendruomenės konsultantai* noriai imasi konsultuoti ir bendradarbiauti. Partnerystė toliau skatins siekti įgūdžių dalijimosi ir savo narių įdarbinimo galimybių.

Kitos bendruomenės. *Bendruomenės konsultantai* linkę praplėsti savo klientų veiklą Pietų Kilburne ir parduoti savo paslaugas kitoms regeneracijos iniciatyvoms, vietos valdžiai, savanorių organizacijoms ir t.t. Daug dėmesio bus kreipiama į kitas bendruomenes, kad jos galėtų pritaikyti mūsų idėjas savo poreikiams.

Atstovavimas. Patirtis, žinios ir ryšiai, susiję su bendruomenės veikla, leis *Bendruomenės konsultantams* tapti stipriais ir garbingais atsinaujinimo, pritraukimo, visuomeninės ir ekonominės regeneracijos veikėjais. *Bendruomenės konsultantai* taps bendruomenės šalininkais, sprendžiant prieštaringus bendruomenės reikalus vietos, regiono, tautiniu ir tarptautiniu lygiu.

Tarptautiniai ryšiai. Kai *Bendruomenės konsultantai* taps svarbiausiais regeneracijos proceso dalyviais, plėtosime esamus ir užmegsime naujus ryšius su pasaulio bendruomenės individais, grupėmis ir organizacijomis. Jungtinė Karalystė nėra izoliuota, kalbant apie regeneracijos iniciatyvas. *Bendruomenės konsultantai* siekia mokytis iš bendruomenės ir dalytis su ja žiniomis globalia prasme, skatindami individualias pastangas ir kolektyvinį bendradarbiavimą.

Dialogo tarp Lietuvoje gyvenančių etninių grupių skatinimas

VILIJA LUKOŠŪNIENĖ,
projekto vadovė Lietuvoje

Projekto „Europos kultūrinė kompetencija“ patirtis

Vienas iš daugelio Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacijos (LSŠA) šiuo metu vykdomų projektų yra „Europos kultūrinė kompetencija“. Projektą remia Europos Sąjungos Socrates programa, jis vyksta jau treči metai. Projektui vadovauja Vokietijos suaugusiųjų institutas, jame, be LSŠA, dar dalyvauja Anglijos ir Italijos suaugusiųjų švietimo institucijos.

Projekto tikslas – gerinti visuomenės dialogą tarp individų ir tarp įvairių institucijų – savivaldos, nevyriausybinių organizacijų, tautinių bendrijų, suaugusiųjų švietimo organizacijų – mišrios tautinės ir kultūrinės sudėties vietovėse (*plačiau apie projektą žr. 19 p.*)

Dalyvauti projekte sutikome dėl keleto priežasčių. Visų pirma mums buvo įdomu sužinoti, ką ir kaip gerindamos kultūrinę kompetenciją, plėsdamos tautinių mažumų nevyriausybinių organizacijų veiklą bei puoselėdamos pilietinį visuomenės dialogą daro kitos šalys, kitos institucijos. Projekto tikslas ir idėja buvo giminingi kitiems LSŠA projektams, kurie tęsiasi nuo 1996 m., – pilietiško ugdymo, suaugusiųjų mokytojų rengimo bei nevyriausybinių organizacijų lyderių mokymo. Tačiau iki šiol mūsų pastangos kaip projekto dalyvius įtraukti žmones iš mišrios tauti-

nės sudėties Lietuvos rajonų buvo nesėkmingos. Sutikdami dalyvauti projekte tikėjomės sužinoti, kodėl taip atsitiko, bei pasinaudoti suaugusiųjų mokymo principų sklaidos galimybe į vis daugiau Lietuvos regionų. Kita vertus, pasiūlytas projektas buvo naujas kultūrų bendravimo aspektu toms tikslinėms grupėms, kurioms LSŠA ir skiria savo veiklą: suaugusiųjų švietėjams, NVO bei savivaldos atstovams.

Vykdydami projektą mes siekiame didinti projekto partnerių kultūrinę kompetenciją, plėsti NVO ir tautinių bendrijų veiklą, gerinti NVO ir savivaldos institucijų bendradarbiavimą, skleisti darbo su suaugusiais metodiką ir formuoti praktinius įgūdžius.

Pilotinio projekto partneriais Lietuvoje sutiko būti Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas, Visagino ir Trakų savivaldybės bei Lentvario seniūnija.

Projekto mokymai organizuojami trimis grupėms: suaugusiųjų mokytojams, nevyriausybinių organizacijų bei tautinių bendruomenių aktyvui ir savivaldos atstovams. Visos trys grupės yra mišrios tautinės sudėties. Šiuo metu grupėje yra 5 lenkai, 4 rusai, 3 lietuviai, 1 baltarusė, 1 ukrainietė, 1 uzbekė. Kaip mums sekasi dirbti kartu ir ugdyti kultūrinę kompetenciją Lietuvoje, savo pačių ir arčiausiai esančių?

Dialogo tarp Lietuvoje gyvenančių etninių grupių skatinimą pradėjome nuo pat projekto vykdymo pradžios. Į pirmąjį nacionalinį renginį, kuris vyko 2002 m. kovą, sukvietėme potencialius projekto dalyvius iš Visagino, Lentvario ir Vilniaus. Šiame renginyje jie diskutavo trimis klausimais: ką vadiname įvairių kultūrų bendravimu, ko reikia, kad jis vyktų, ir ko norėtų išmokti projekto dalyviai.

Projekto vykdytojams ir ekspertams itin svarbūs buvo dalyvių atsakymai į trečiąjį klausimą. Jų pageidavimai – išmokti diskusijų tarp skirtingų kultūrų žmonių meno, įgyti bendravimo žinių bei įgūdžių, taip pat *kitokia* tolerancijos pagrindų, susipažinti su tautinių mažumų įstatymine baze Lietuvoje bei kultūrinių ypatumų ir tarpusavio santykių istorija, mokytis bendrų veiksmų visos bendruomenės labui – tapo mokymo modulio, skirto kultūrų bendravimui puoselėti, pagrindu. Modulį pavadiname „Mes skirtingi. Kas mus sieja?“ Pavadinimas aiškiai nusako mūsų mokymosi principą: pažinti save (savo tautą), pažinti šalia esantį (šalia gyvenančią tautą), suvokti, kad esame skirtingi ir kaip žmonės, ir kaip savo kultūros atstovai, bet bendravimą grįsti panašumų ieškojimu.

Suprasdami, kad mokytis galima įvairiai: klausantis paskaitų, skaitant knygas arba praktiškai – analizuojant savo ir kitų patirtį, mes sąmoningai pasirinkome praktiškąjį kelią.

Trumpame įvadiniame pranešime „Kultūrų sandūra“ pirmojo seminaro metu nagrinėjome teorinius dalykus: *Kas yra kultūra? Kas daro įtaką tautinės tapatybės formavimuisi? Kokią įtaką tam procesui turi tėvai ir mokytojai? Kaip nacionalinės kolektyvinės programos virsta kai kuriais paveldimais bruožus? Kas labiau nusveria žmogaus elgesį – asmeninės savybės ar tautinė bei nacionalinė kultūra? Kokios yra vienos ar kitos kultūros apraiškos? Kas yra simboliai, ritualai, didvyriai ir vertybės?*

Kitus žingsnius, kad geriau suprastume vienas kitą, mokymų metu žengiamo praktiškai, atlikdami pratimus ir užduotis, visi jie sudaro galimybes geriau pažinti vienas kitą. Ką darome konkrečiai?

Pirmajame suaugusiųjų mokytojų grupės seminare atlikome pratimą *Papasakok apie savo vardą*. Seminaras vyko Rumšiškių muziejaus liaudies akademijoje (Lietuvos buities muziejuje po atviru dangumi), netradicinio mokymo vietoje, neformalioje aplinkoje valgant visos grupės bendrai paruoštą vakarienę. Pratimo esmė mūsų seminare – geriau pažinti vienas kitą (pirmoji pažintis įvyko seminaro pradžioje atliekant susipažinimo pratimą), kurti bendrą grupės, kuri bendraus beveik trejus metus, atmosferą. Kita vertus, pratimu buvo siekiama skatinti dalyvius ieškoti sąsajų tarp vardo ir saviidentifikacijos, pagalvoti apie savo vardo reikšmę, apmąstyti vardo davimo tradicijas, priklausančias nuo sociokultūrinių, etnokultūrinių, religinių ir pan. tradicijų, pabandyti jas suvokti, o kartu ir lyginti su kitų tautų tradicijomis.

Neformali aplinka, neįprastas pratimo atlikimo laikas (vakarėjant ir jau sutemus), neskubus tempas ir profesionalus vedėjo vadovavimas, kurio faktiškai dalyviai nepastebėjo, sukūrė pasitikėjimo, atvirumo ir saugumo atmosferą ir suplanuotas pratimas virto nuoširdžiu atviru pokalbiu, suartinusiu dešimt iki tos dienos visai nepažįstamų arba mažai pažįstamų žmonių. Žinia, kad tai buvo iš anksto numatytas pratimas, kitą rytą sukėlė didžiausią dalyvių nuostabą.

Antrasis žingsnis į geresnį savęs ir kito pažinimą ir supratimą buvo pratimas *Tautinės savybės*. Pratimui atlikti buvo duotas sąrašas asmens savybių, kuriomis taip pat galima charakterizuoti ir tautą. Užduoties metu kiekvienas dalyvis individualiai turėjo išrinkti 8 savybes, kuriomis api-

būdintų savo tautą, ir 8 savybes, kurios, jo manymu, charakterizuoja kitą mūsų grupėje esančio asmens tautą. Po to visa grupė kartu aptarė ir palygino tautinių bruožų charakteristikas. Sužinojom, pavyzdžiui, kad lietuviai sau atrodo niūrūs, o lenkams linksmi; ukrainiečiams – gerbiantys pareigas bei titulus ir pan.

Atlikdamas namų darbą tarp pirmojo ir antrojo seminaro kiekvienas dėstytojų grupės dalyvis turėjo pagalvoti apie tai, kokios kultūros apraiškos – simboliai, didvyriai, vertybės ir ritualai – yra būdingi jo tautai. Juos dalyviai pristatė antrajame seminare, komentuodami savo nuomonę, nes buvo atvejų, kai dviejų tos pačios tautybės žmonių pasirinkimai nesutapo (pvz., vieniems rusams Rusijos simboliai yra beržas, kremlius, Vasilijaus Palaimintojo cerkvė, o kitiems – herbas, vėliava, karūna, cerkvės bokštas, varpas, matrioška).

Antroji pratimo *Tautiniai simboliai, didvyriai, ritualai ir vertybės* dalis buvo skirta aiškinimuisi, kokie simboliai, didvyriai, ritualai ir vertybės dalyviams asocijuojasi su kitomis tautomis. Grupės dalyvių nuomone, baltarusių simboliai yra bulvė, baltas lininis rankšluostis su raudonu ornamentu, mėlynai dažyti pastatai, drožti šaukštai ir Janka Kupala. O grupėje esanti baltarusė savo šalies simboliams priskiria baltą-raudoną-baltą vėliavą, bulves ir šiaudinius dirbinius.

Atlikus pratimą buvo padaryta išvada: dabar mes geriau žinome, ko apie mūsų tautas nežino kiti Lietuvoje gyvenantys žmonės.

Norėdami nors iš dalies užpildyti šią spragą, projekto dalyviai pasižadėjo papasakoti apie dalyką, kuris svarbus tam tikrai tautai, bet nebuvo paminėtas. Šį kartą užduotį reikėjo atlikti pasitarus tautinėje grupėje ir išrinkus vieną dalyką bei vieną žmogų, kuris tai darys. Tokiu būdu grupės dalyviai nori nenori turėjo susisiekti su kitose vietovėse gyvenančiais savo tautiečiais. Ką gi išgirdome?

Lietuviai pasakojo apie kopylstulpius, kurie nepelnytai buvo pamiršti minint lietuviškus simbolius. Rusai pristatė patarlių ir priežodžių tradicijas ir lietuvių kalbos įtaką jų pokyčiams Lietuvoje. Baltarusė supažindino su Prančiskum Skorina – baltarusių knygų spausdinimo pradininku, švietėju. Lenkai išplėtė grupės dalyvių žinias apie popiežių Joną Paulių II. Uzbekė supažindino su savo šalies papročiais, tradicijomis, ritualais.

Norėdami geriau įsivaizduoti aplinką, kuri supa grupės dalyvius jų gyvenamosiose vietose, organizavome Lentvario ir Visagino daugiatautės

kultūros pristatymą. Kiekviena dalyvių grupė teritoriniu požiūriu pristatė savo bendruomenę: jos tautinę sudėtį, kultūrinius ypatumus. Vakariinių užsiėmimų, kuriuos mes tarpusavyje vadiname „kultūrinėmis vakarienėmis“, metu žiūrėjome filmuotą medžiagą apie Lentvario tautinių mažumų meninius kolektyvus, dainavome ukrainiečių dainas, šokome uzbekų šokius, klausėmės rusų poezijos ir šių dienų kartos rusų jaunimo rašinių apie Lietuvą.

Vienas kito pažinimas vyksta ne tik atliekant tam tikrus numatytus pratimus ar užduotis. Bendras grupės (nuo 2003 m. sausio ji pasipildė tautinių mažumų bendruomenių ir nevyriausybinų organizacijų atstovais) darbas, nagrinėjant organizacijos strategijos kūrimo, konfliktų sprendimo, projektų rengimo, viešųjų ryšių ir pan. temas, diskusijos, neformalus pokalbiai, dalijimasis patirtimi natūraliai prisideda prie įvairioms kultūroms atstovaujančių grupės narių vienas kito pažinimo bei supratimo. Mokomųjų seminarų metu vedėjai stengiasi taip rengti užduotis, kad jos būtų aktualios visų tautybių atstovams ir jie turėtų galimybę dirbti mišrioje grupėse. Praktinės užduotys atskleidžia ir daug kultūrinių dalykų, kurie daro įtaką bendravimui, bet į juos paprastame gyvenime neatkreipiamas dėmesys. Kaip pavyzdį galima būtų paminėti derybinių situacijų simuliaciją, kurioje nuostabiai išryškėjo rytų kultūrų bendravimo subtilumai palyginti su kitų kultūrų bedravimu.

Jau rašant projektą buvo numatyta, kad seminarai vyks vis kitose vietovėse ir institucijose, iš kurių bus projekto dalyviai. Vykdamas projektą šios nuostatos laikomasi. Dažniausiai seminarai vyksta Visagine, Trakuose arba Vilniuje. Parenkant kitą, su projekto dalyviais nesusijusią seminaro vietą, svarstoma, kaip tai prisidės prie projekto dalyvių kultūrinės kompetencijos tobulinimo (kultūriniu, geografiniu ar pan. aspektu). Pažintis su vietove, akcentuojant kultūrinius arba daugiakultūrius dalykus, arba su institucija, kurioje dirbama, visuomet yra viena iš seminaro programos dalių. Projekto metu dalyviai jau susipažino su Lietuvos liaudies būties muziejumi ir lietuvių liaudies kultūriniu paveldu, įvairių kultūrų pėdsakais istoriniuose Takuose ir kultūrų įvairove Visagino mieste, M.K. Čiurlionio aplinka Druskininkuose. Projekto dalyviai pristatė savo organizacijas ir institucijas kolegoms: lenkų mokyklą Trakuose, ukrainiečių draugiją Visagine, baltarusių P.Skorinos mokyklą Vilniuje, Vilniaus suaugusiųjų mokymo centrą, kuriame mokosi ir laisvalaikį leidžia įvairiausių

tautybių klausytojai. Ir ne vien patalpos apžiūrėtos. Susitikimų metu buvo dalijamasi daugiataučių darbo kolektyvų bendravimo patirtimi, dalyvaujama meninių kolektyvų pasirodymuose ar seminaro pertraukų metu klausomasi atskirų pedagogų atliekamų įvairių tautų dainų.

Tokiais žingsneliais artėjame prie vienas prie kito pažinimo ir geresnio supratimo. Nuo 2003 m. rudens į mokymų grupę įsijungs dar aštuoni žmonės ir mūsų sukaupta kultūrų bendravimo patirtis pasipildys jų patirtimi. Laikydami projektą planų grįšime ir prie teorinių dalykų, kurie būtini įvairių kultūrų bendravimui puoselėti: Lietuvos Vyriausybės dokumentų, reglamentuojančių tautinių mažumų padėtį, Žmogaus teisių deklaracijos, įvairių kultūrų Lietuvoje santykių istorijos ir pan.

Ir toliau ieškosime kelių ir būdų praktiškai mažinti atskirtį tarp skirtingų tautinių bendruomenių, tarp tautinių mažumų ir vadinamosios daugumos.

Įpusėjus projektą jau galima daryti tam tikrų išvadų, apibendrinti dalinius rezultatus. Tačiau natūraliai kyla klausimas: kaip pamatyti, kad kultūrų bendravimas pasidarė tobulesnis, kokiais kriterijais išmatuoti įgūdžius? Ir vis dėlto yra aiškių žymių, kad procesas vyksta.

Apie tai liudija noras dalyvauti seminaruose, atidedant kitą veiklą vėlesniam laikui. Visi projekto dalyviai yra veiklūs piliečiai, turintys pakankamai daug tiesioginių bei visuomeninių įsipareigojimų ir veiklų. Projekto seminarai – dar viena papildoma veikla, kurią jie turi įsirašyti į savo kartais perpildytas dienvakarės. Tačiau iš dalyvių pasakojimų galima daryti išvadą, kad noras būti šiuose seminaruose dažnai į antrą planą nustumia kitus įsipareigojimus.

Tai patvirtina ir ryžtingas apsisprendimas likti su grupe „kultūrinės vakarienės“ metu, nors vakaras buvo suplanuotas kitaip, pvz., eiti į teatrą, arba kvietimas daryti seminarus vis kitoje institucijoje, kuriai atstovauja dalyviai.

Džiugino ir prašymas, išreikštas penkto seminaro pradžioje: „Darbui grupėmis išskirstykite mus taip, kad nebūtume su saviškiais“. Laikantis darbo grupėse principų seminarų metu buvo stengiamasi kurti dalyvių saugumo atmosferą ir dalyvių skirstymas į grupes nebuvo primetamas. Dažniausiai grupės buvo sudaromos taip, kaip buvo susėdę, o tai reiškia, kad dalyviai iš Visagino dažniausiai dirbo kartu, Trakų ir Lentvario – kartu. Prašymas pademonstravo projekto dalyvių brandą artimai priimti *kitokius*, atsiverti jiems.

Kitas įrodymas – noras dalytis savo patirtimi ir išgirsti apie kitų patirtį. Ir atliekant seminaro praktines užduotis, ir geriant kavą ar pietaujant keičiamasi patirtimi, kuri kartais būna iš tiesų labai skirtinga. Tai lemia įvairūs veiksniai, pvz., geografinė miestų, iš kurių yra dalyviai, padėtis, tautinė sudėtis, pilietinio aktyvumo lygis, asmeninė dalyvių patirtis.

Parašytas bendras projektas, skirtas Visagino ir Lentvario bendruomenėms stiprinti ir bendruomeniniam dialogui plėtoti. Projekto metu numatyti bendruomenės susitikimai ir aktyvus žiniasklaidos įtraukimas į bendruomeninių santykių puoselėjimą. Projekto veiklą parėmė Pasaulio banko atstovybė Lietuvoje.

Manychiau, kad yra ir daugiau bendrų dalykų, kurie galbūt ne visada matomi vadovams, tačiau juos išvardytų patys projekto dalyviai. Šito mes jų paklausime projekto pabaigoje. Baigdama norėčiau akcentuoti vieną, mano nuomone, pagrindinį projekte dalyvaujančios grupės bruožą – **NORĄ PAŽINTI.**

Nežinau didesnio malonumo už pažinimą.

PETRARCA

SIŪLO PRAKTIKAI

10 kultūrinės miesto politikos rekomendacijų

GERHILD BRUENING

Vokietijos suaugusiųjų instituto ekspertė

Bertelsmann draugija (Vokietija) apibendrina įvairių miestų ir bendruomenių patirtį, sukauptą pastaraisiais metais, ir sukūrė 10 veiklos rekomendacijų. Pateikiamos rekomendacijos yra papildytos keletu aspektų, kurie išsikristalizavo analizuojant dar kelių bendruomenių dokumentus ir patirtį.

1. Kultūrinis vadovavimas

Vietiniai sprendimų darytojai (politikai) turi imtis kultūrinės veiklos:

- sukurti detalią kultūrinę koncepciją;
- patvirtinti ją miesto taryboje.

Papildymas. Kultūrinė miesto koncepcija turėtų remtis kultūrinio valdymo politika.

2. Bendruomenės darbas tinklų principu ir valdymo struktūra

Vietos politikai ir savivalda turėtų realizuodama koncepcijas planuoti veiklą taip, kad ji ir apimtų konsultavimą, ir įtrauktų visus suinteresuotus veikėjus:

- dirbti bendruomenėse tinklų principu;
- strategiškai valdyti integracijos procesus.

Papildymas. Įvairios migrantų organizacijos laikomos veikėjais.

3. Darbuotoju, turinču migrācijas patirties, dalyvavimas bendruomenių savivaldoje

Kad geriau atspindėtų gyventojų įvairovę, vietos politikai ir savivalda turėtų siekti visų lygių įstaigose įdarbinti daugiau etninių mažumų atstovų. Vietiniai paslaugų tiekėjai ir institucijos turėtų būti pasiekiami visoms etninėms grupėms:

- rasti būdų įdarbinti kuo didesniai skaičiui migrantų;
- kviesti ar verbuoti tam tikras grupes.

Papildymas. Migrantų dalis savivaldoje turėtų atitikti jų gyventojų skaičiaus procentą. Viešosios įstaigos turėtų įdarbinti daugiau migrantų visuose hierarchijos lygiuose. Didesnis migrantų skaičius laiduoja, kad savivalda gali atsižvelgti į visų paslaugų naudotojų (taip pat ir ne vokiečių kilmės) poreikius.

4. Kultūrinės kompetencijos perteikimas

Vietos politikai ir savivalda turėtų visuose hierarchijos lygmenyse nustatyti kultūrinės kompetencijas, kurios atspindėtų tarybos integracijos tikslus:

- skatinti mokytis šių kompetencijų;
- vadybos seminaruose atsižvelgti į integracijos aspektą.

Papildymas. Migrantų organizacijų funkcionieriams taip pat reikėtų sudaryti galimybę tobulinti kultūrinę kompetenciją.

5. Kaimynystės mokyklos

Vietos politikai turėtų skatinti mokyklas prisidėti prie bendruomenės paslaugų vaikams ir jaunimui ir kurti gerus kaimynystės santykius:

- daryti įtaką federalinių žemių vyriausybėms dėl savarankiškesnės mokyklos plėtros;
- remti kaimyninės pagalbos formas (dienos priežiūra mokyklose, bendradarbiavimas tarp mokyklų ir jaunimo centrų ir pan.).

6. Kalbos puoselėjimas

Vietos politikai ir savivalda turėtų rūpintis, kad į ikimokyklinį ir į kalbinį ugdymą būtų įtraukiami tėvai:

- rengti mamų kaimynes kaip multiplikatores vaikų darželiams;
- remti kultūrinį tėvų darbą;
- teikti mokymuisi prioritetą.

Papildymas. Auklėtojams ir pradinių klasių mokytojams būtina tobulinti kvalifikaciją, kad galėtų dirbti dvikalbystės sąlygomis, be to, reikia plėsti bendradarbiavimą tarp pradinės mokyklos ir vaikų darželių.

7. Savivalda kaip pavyzdinis darbdavys

Vietos politikai ir savivalda kaip darbdavys turėtų tiesiogiai remti migrantų integraciją į darbo rinką:

- didinti migrantų skaičių savivaldos įstaigose;
- savivaldos įstaigose sukurti specialias mokymo programas.

Papildymas. Kad migrantų, dirbančių savivaldos įstaigose, daugėtų, reikia atlikti intensyvią viešąją darbą.

8. Ekonominė antidiskriminacinė programa

Vietos politikai ir savivalda kaip paslaugų užtikrintojai ir tiekėjai turėtų aktyviai pasisakyti prieš ekonominę diskriminaciją:

- viešiesiems užsakymams nurodyti antidiskriminacines sąlygas;
- sukuriant vietinių amatininkų, parduotuvių savininkų, profsąjungų ir bankų tinklus;
- sudaryti sutartis tarp vietinės savivaldos ir verslininkų, remiančių integraciją.

9. Simbolinis piliečių, turinčių migracinę kilmę, atstovavimas

Vietos politikai ir savivalda turėtų prisidėti prie piliečių, turinčių migracinę kilmę, simbolinio integracijos ir bendrumo jausmo visuomenės viduje kūrimo akcijomis, kurios padidintų piliečių, kilusių iš migrantų, dalyvavimą visuomeniniame ir viešajame gyvenime.

Papildymas. Turėtų būti pabrėžiami jau dabar pasiekti integracijos rezultatai ir migrantų indėlis į ekonominę-ūkinę plėtrą.

10. Etninių mažumų organizacijos

Vietos politikai ir savivalda turėtų stiprinti jungiamąją grandį tarp etninių mažumų ir vietinės valdžios, kad politinės priemonės būtų vykdomos efektyviau ir kad būtų skatinamas savivaldos jautrumas šioms problemoms:

- sistemingai įtraukti (reikalui esant ir finansuoti) mažumų organizacijas, ypač islamiškąsias;

- jas panaudoti pilietiniam dalyvavimui skatinti ir fundamentalizmo prevencijai.

Papildymas. Etninių mažumų organizacijų nariai ir funkcionieriai turėtų gauti daugiau galimybių mokytis, kad galėtų dar profesionaliau atlikti savo uždavinius.

Pröhl M., Hartmann H. (Hrsg.)(2002): Strategien der Integration. Handlungsempfehlungen für eine interkulturelle Stadtpolitik. Bertelsmann Stiftung

PRISISTATYMO PRATIMAS TAVO VARDAS

Tikslai

- Suteikiama galimybė susipažinti.
- Ieškoma sąsajos tarp vardo ir savęs identifikacijos.
- Apmąstoma savo vardo reikšmė.
- Stengiamasi suvokti vardo davimo tradicijas, priklausančias nuo sociokultūrinių, etnokultūrinių, religinių ir pan. vertybių, jas apmąstyti.

Eiga

Dalyviai papasakoja grupei savo vardo gavimo istoriją, jo reikšmę, savo (artimųjų, draugų) santykį su vardu.

Galimi klausimai pratimui:

- Ką Jūs žinote apie savo vardą?
- Ką jis reiškia?
- Kas jį Jums davė?
- Kodėl Jus pavadino šiuo vardu?
- Ar Jums patinka jūsų vardas? Ar jis Jums patiko vaikystėje?
- Ar yra vardų davimo tradicija Jūsų šeimoje, regione, šalyje, ar ji susijusi su religija?

Trukmė: apie 2-5 min. vienam asmeniui.

Variantai

- Dalyviai dirba porose, susipažįsta, pristato vienas kitą. Trunka ilgiau negu individualus prisistatymas.
- Dalyviai užrašo savo vardą ant kortelės, kortelės sulenkiamos ir surenkamos į vieną vietą. Dalyviai traukia po vieną kortelę, ieško žmogaus, kurio vardą ištraukė, kalbasi, vėliau pristato pokalbio partnerį. Pratimas trunka apie 60 min.

Komentaras

Pratimui atlikti reikia skirti pakankamai laiko, ypač jeigu naudojami variantai. Pratimas aktyvina grupę, tai yra teigiama. Dirbant poromis suteikiama galimybė kalbėtis su vienu žmogumi, o ne prieš visą auditoriją.

Bruecing G. Foerderung des zivilen Dialogs. Praxisanleitung zur Foerderung der interkulturellen Kompetenz von Verwaltungen und Migrantenorganisationen. – DIE, 2001, Dezember

Lietuvių ekspertų komentaras

Svarbiausias dalykas norint pasiekti gero rezultato – pasitikėjimo atmosferos sukūrimas. Todėl visa programa turi būti sukonstruota taip, kad nesukurtų priešpriešos tarp dalyvių ir tarp dalyvių bei dėstytojų.

Vesdamas tokius pokalbius vedėjas turi būti labai atidus, užduoti papildomus klausimus, tačiau klausinėjimas neturi tapti tardymu. Nereikia versti dalyvių kalbėti, jei jie nenori. Nereikia pernelyg ilgai sustoti prie vienos temos ar vieno dalyvio. Nuo temos prie temos pereiti natūraliai, sulaukus tinkamo momento: kai kuris nors iš dalyvių pasako frazę, tiesiogiai susiejančią su nauja tema, kai visi norintys pasidalyti savo istorijomis jau pasisakė. Jei yra ne vienas dėstytojas, geriau, kad perėjimą prie kitos temos padarytų kitas dėstytojas.

Dėstytojais turi būti paruošę temas ir pagrindinius klausimus iš anksto, tačiau jie turi būti labai lankstūs ir, esant reikalui, keisti ne tik suplanuotą temų eilės tvarką, bet ir pačias temas, jei iš dalyvių reakcijos pastebi, kad iš anksto numatyta tema gali sukelti gynybinę reakciją ar užsisklendimą.

PRATIMAS PASISVEIKINIMAI

Šis žaidimas tinka įžangai apie stereotipus.

Dalyvių skaičius: 10 ir daugiau.

Pasiruošimas

Susikarpykite popieriaus lapelių, užrašykite ant kiekvieno po užduotį ir sudėkite lapelius į skrybėlę. Reikės tiek lapelių, kiek yra žaidėjų.

Eiga

Kiekvienam dalyviui pasiūlykite išsitraukti lapelį ir vaikštinėjant ratu po kambarį sveikintis su kiekvienu tokiu būdu, kaip nurodyta lapelyje, ir pasisakyti savo vardą.

Lapeliuose užrašyta

- Pasisveikinkite su asmeniu jį apkabindamas ir bučiuodamas į abu skruostus po tris kartus.
- Pasisveikinkite su asmeniu jį apkabindamas ir bučiuodamas į abu skruostus po du kartus.
- Pasisveikinkite su asmeniu jį apkabindamas ir bučiuodamas į abu skruostus po keturis kartus.
- Pasisveikinkite su asmeniu sudėdamas rankas lyg maldai ir nusilenkdamas.
- Pasisveikinkite su asmeniu trindamasis nosimi į jo nosį.
- Labai šiltai pasisveikinkite su asmeniu plačiai jį apglėbdamas.
- Pasisveikinkite su asmeniu tvirtai paspausdamas ranką ir ją stipriai kratydamas.
- Sveikindamasis su asmeniu laikykitės pusmetrio atstumo ir labai švelniai paspauskite jam ranką.

Trukmė 15 minučių.

Patarimai vadovui

Šis pratimas padės pralaužti ledus, kai grupės nariai vienas kito nepažįsta. Svarbu, kad pratimas nestiprintų jau susikurtų stereotipinių nuostatų apie tautas. Trumpas pasidalijimas įspūdžiais apie savo reak-

ciją turėtų užkirsti kelią vertinimo klišėms ir paruošti temai apie jų klaidingumą.

Klausimų dalyviams pavyzdžiai

- Ar žinote, kas taip sveikinasi?
- Ar įsitikinimas, kad taip sveikinamasi, jau yra stereotipas (t.y. ar tikrai visi vokiečiai sveikinasi tvirtai spausdami ir stipriai kratydami ranką)?
- Kurie sveikinimaisi sukėlė nepatogumų ir kodėl?
- Ar esate kada pakliuvęs į keblią padėtį svetimoje šalyje, kai kas nors maloniai sveikindamasis norėjo jus pabučiuoti triskart, o Jūs nežinodamas socialinio kodo atsitraukėte po antrojo bučinio?

Jei žaidėjai nežinotų, kas taip sveikinasi, galėsite jiems pagelbėti.

- Sveikindamasis su asmeniu laikykitės pusmetrio atstumo ir labai švelniai paspauskite jam ranką. (Taip sveikinasi anglai).
- Pasisveikinkite su asmeniu jį apkabindamas ir bučiuodamas į abu skruostus po tris kartus. (Taip sveikinasi olandai ir belgai).
- Pasisveikinkite su asmeniu jį apkabindamas ir bučiuodamas į abu skruostus po du kartus. (Taip sveikinasiportugalai ir ispanai).
- Pasisveikinkite su asmeniu jį apkabindamas ir bučiuodamas į abu skruostus po keturis kartus. (Taip sveikinasi paryžiečiai).
- Pasisveikinkite su asmeniu sudėdamas rankas lyg maldai ir nusilenkdamas. (Taip sveikinasi japonai).
- Pasisveikinkite su asmeniu trindamasis nosimi į jo nosį. (Taip sveikinasi inuitai).
- Labai šiltai pasisveikinkite su asmeniu plačiai jį apglėbdamas. (Taip sveikinasi rusai ir palestiniečiai).
- Pasisveikinkite su asmeniu tvirtai paspausdamas ranką ir ją stipriai kratydamas. (Taip sveikinasi vokiečiai).

Education pack. Ideas, resources, methods and activities for informal intercultural education with young people and adults. 1st edition, 1995, European Youth Centre

Netikslumo atitaisymas:

Savišvietos 2002 m. Nr.2 13 puslapyje pateikta informacija neatitinka tikrovės. Socrates Grundtvig 3 programa parėmė keletą tarptautinės programos dalyvių. Straipsnio autorė atsiprašo už klaidą.

SAVIŠVIETA

Periodinis leidinys

2003 m. sausis–birželis

Tiražas 700 egz.

Išleido Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacijos leidykla

„Savišvieta“, Ukmergės g. 25, 2600 Vilnius

Maketavo ir paruošė spaudai „Inter Nos“

Žygimantų g. 10, LT-2001 Vilnius

Spausdino „Sapnų sala“

S. Moniuškos g. 21, LT-2004 Vilnius

www.sapnusalas.lt